ФИФІ ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ ІЕЙ ФЫМЫГЪЭПЦКІУ

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КЪБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ
ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЪАНДЗРЭ КЪЫДОКІ

№105 (23.919) ● 2019 гъэм фокІадэм (сентябрым) и 3, гъубж ● Тхьэмахуэм щэ къыдокІ ● И уасэр зы тумэнщ ● adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

Къэрал гулъытэм и щыхьэту

Къэбэрдей-Балъкъэрым лэжьыгъэ Іуэхуцкіэ щыІащ Урысей Федерацэм и Правительствэм и Унафэщым и къуэдзэ Голодец Ольгэ, Абы и гъусащ УФ-м щэнхабзэмкІэ и министр Мединский Владимир, Кавказ Ищхъэрэм и Іуэхухэмкіэ министр Чеботарёв Сергей, спортымкІэ министрым и къуэдзэ Ерастовэ Наталье сымэ, департамент зэмылІэужьыгъуэхэм я унафэщІхэр.

КЪЭКІУАХЭМ лэжьыгъэм щыщІадзащ Дзэлыкъуэкъуажэ. Мыбы щаухуэ метр зэбгъуэзнатІэ мини 2-м щІигъу кьызэщІэзыубыдэ, есыкІэ щызэбгъащІэ хъуну псыгуэн зыхэт, узынщагъэр щыгъэфІакІуэ физкультурэ комплекс. КъБР-м и Іэтащхьэм и къалэнхэр пІалъэкІэ зыгъэзэащІэ КІуэкІуэ Казбек и гъусэу, Голодец Ольгэ щыгъуазэ зыхуигащІащ Дзэлыкъуэ щыналъэм щынэхъ ин дыдэхэм ящыщ а ухуэныгъэр зэрекІуэкІым. Лэжьыгъэр хохьэ «2016 - 2020 гъэхэм Урысей Федерацэм физическэ культурэмрэ спортымрэ зыщегъэужьын» программэм.

ЩІэрджагъуэ нэужьым, КъБР-м и Правительствэм и Унэм Голодец Ольгэрэ КІуэкІуэ Казбекрэ ирагъэкІуэкІащ республикэм и псэуныгъэ-экономикэ щытыкІэм, пІэнкъ проектхэр щІыналъэхэм зэрыщагъэзащІэм, апхуэдэуи щэнхабзэм и ІуэхущІапІэ зыбжанэм мыпхуыкІэ зыщІэгъэкъуэным егъэщІынІа Іуэхухэм щытепсэлъыхьа зэІущІэр.

КъыхагъэщхьэхуэкІащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и ХьэтІохъуащкІуей, Старэ Шэрдж, Булунгу, Къарэ-Су, Лэскэн ЕтІуанэ, Безенги къуажэхэм щэнхабзэмкІэ унэу 4 зэрыщацухуэр, тІур къызыхуэтыншэу зэрыщаръэфІакІуэр. Ахэр хьэзыр хъунущ мы гъэм и дыгъэ-гъаззм. Нартан къуажэмэ 2020 гъэм апхуэдэ ІуэхущІапІэр щІын щацухунущ. Зэман гъунэгъум республикэм къыІэрыхьэнущ къалэн куэд зыгъэзащІэ, ягъэІэпхъуэ щэнхабзэ центру (автоклуб) 8.

Урысейпсо селектор зэІущІэм хэтхэр я гъусэу ирагъэкІуэкІа видеоконференцым Голодец Ольгэрэ КІуэкІуэ Казбекрэ щытепсэлъыхьащ щэнхабзэмрэ спортымрэ я Іэнатіэхэм зегъэужьыным, си школ кІуэгъуэ мыхъуахэм, курыт еджапІэхэм щІэсхэм щІэныгъэ гъэдэхэн егъэгъуэтыным пыщІа Іуэхухэм, нэгъуэщІхэм.

Зэхьхьэр къыщызэІуихым, УФ-м и Правительствэм и Унафэщым и къуэдзэм къыхигъэщхьэхуэкІащ ар щрагъэкІуэкІын папщІэ Налшык къыщІыхахам щхьэусыгъуэ зэриІэр: «Къэбэрдей-Балъкъэрыр сабийхэм щІэныгъэ гъэдзэн егъэгъэтыным хуабжьу щегугъу икІи а лъэныкъуэмкІэ программэ нэхъ пэрытхэр щызэхагъэувэ щыналъэщ».

КъыштщІахъуэ щІэблэм сыт и лъэныкъуэкІи зэпэщу зегъэужьыным и гугъу щІын, Голодец Ольгэ кьыхигъэщхьэхуэкІащ мы зэманым Урысейм гъуазджэмрэ спортымкІэ унэтІыныгъэхэм сабий мелуани 9-м щІигъу зэрыщыдихьэхыр.

- Къэбэрдей-Балъкъэрым абыхэм щыхуагъасэ ІуэхущІапІэхэр а лэжьыгъэм сыт и лъэныкъуэкІи кьызыхуэзэшІ. Республикэм гъуазджэхэм я ІуэхущІапІэр щІын щацухунущ. Зэман гъунэгъум республикэм кьыІэрыхьэнущ кь

Зейхэри щылажьэхэри зыгъэупчIуэ

● Гъэмахуэ хъупIэхэм

Ди газетым зэрыстетащи, Къущхьэхъум и Хьэмащэ Iэхэлъахэм и хэщIапIэ нэхъыщхьэмрэ абы къеГэщIыпIа Iэбгъэ зыбжанэмрэ иджыблагъэ дыщыIащ. Абыхэм ящыщ зыщ Нэхущ Руслан зи унафэщI «Рассвет-Н» ООО-м и гъэпфермэр.

IэбГъэР зэрыт фэхум дыщихьэм, абы Iэзху щызыщIэу дэт щIалэ гупыр къыпежьащ. Фlэхъус зэхыным къадэкIуэу, дэ дыщIашащ фермэм кьеГэщIыпIа псэуалъэ нэхъыщхьэм и пэш Iэхуитпъэхуитым.

Ятэу дэ псэпльэгъу тхуэхъуар Iэбгъэм и тхьэмадэ **Щокъуий Албэчщ**.

- Мыр гъэш фермэщ, Iэщыр Нэхущ Руслан кьызэрагъэпэща обществэм еуэлI. Дэ абы дрилэжьакIуэщ. Илъэс зыбжанэ хъуащ мыбы сызэрыщIлажьэрэ. Жэм къашу 380-рэ тIыгъщ, шкIашIэхэр, щынэ щыкIуэхэр диIэщ, - жIэ абы, зыкъытхуегъаэзэри.

- Мы гъэм сыт хуэдэ мазэм фыкъыщэкIа?

- Гуваэщ, бадзэуэгъэр кьихьауэщ. ЩIыхэдгъэкIэсар мы щIыпIэм хъунар тэмэму кьыщIэзэщIэрыуатэкъыми аращ. Бысымыгъэм ипэкIи, Iэщыр зыщIэдубыдэ бэкъхъэмрэ щIэщIхэмрэ зэдгъэпэщIажащ.

- Уэ Iэщ гъэхъуным уэзрыпэрытрэ куэд щIа?

- 1984 гъэ лъандэрэ мы Iуэхум сыхэтщ. Совет лъэхьэнэм XX парт съездым и цIэкIэ щыIа колхозым Iэщыхьуэу сыщылэжьащ. Къэралым унафэ зэрыхуащI щIыкIэр зэрахъуэкIати, уней хозяйствэ кьыззэзыгъэпэщахэм запытщIауэ, мис дыкьыззэрфлъагъущ, мыбы дыкъэкIуэуэ дыщыIащ.

- Фермэм ику иту щэуэ дапщэ кьыщашыр, здэфщэри дэнэ?

- Иджыпсту жэм псэфхэмрэ зи гъужьеГуэ нэсахэмрэ нэхъыбэщи, зэ къэшыгГуэуэ кьытхуэшыр тоннитIрэ ныкъуэрэщ. Налшык дэт гъэш заводым дыпышIащи, абы идут. Дэ езым шэ кьызэрырашэкI машинэ диIэщи, пщэдджыжьмэ пщыхьэщхьэми къыдэкIыурэ абы ирешэх.

- Жэмышхэр дапщэ хъурэ?

- ЦIыхуиплым Iэмэпсымэкlэ къаш.

- Жэщ-махуэм жэмхэм дапщэ къыватыр?

- Литр 14 - 14,5-рэ ику иту къащIыдош.

- Зи унагъуэхэр къэзыгъэнауэ, гугъу зезыгъэхьу къущхьэхъум исхэр улахуэкIэ, шхынкIэ зыхуей фыхуэзэрэ?

- УлахуэкIи шхынкIи зыхуей дыхуоз. Махуэм щэ дошхэ.

- ЦIыхухэм, дауи, я улахуэр зэхуэдэкъым, ялэжьым елъытащи. Жэмышым дапщэ къихьыр?

- Къишым теухуащ. Мазэм сом мин 18 - 20-м нызэрохьэс. Iэщыхьхъуэм я улахуэр сом мин 15-м ноблагъэ.

- ФызыгъэпIейтейуэ, фигу нэхъ щIэныкъуэу, мыр нэхъыфI хъуарэт, едгъэфIэкIуарэт хужьыфIэну фи Iуэхум сыт хэлъыр?

- Тхьэм и шыкуркIэ, апхуэдэу дыщIэгузэвэн диIэкъым. Дызыгъэлажьэм и напэр тедмыхьу дызэрыбгъэдэтым хуэдэ кьабзэу езыри къытхущытыжу дыкъокIуэкI, нэхъыфIыжкIи догугъэ.

- Мо бжэIупэм деж къыщиж псыр дэнэ къызди-кIыр?

- КъыщIэжыпIэм къыщыщIэдзауэ бжьамийжэр дукъэдиящи, псыр езырезыру кьокIуэ.

- ФыкъыщIакIа унагъуэхэм фалъэIэсыфрэ?

- Мазэм хуэзэу дэтхэнэми зы тхьэмахуэкIэ, уеблэмэ, нэхъыбэкIи зигъэпсэхуну хуитныкIыгъэ иIэщ, мыбдежым кьытенэ цIыхухэм я бжьгъэм елъытауэ.

- Албэчщ, Iуэху къыбдэзыщIэу нэхъ къыхэжанкIыхэм ящыщу хэт сымэ я цIэ кьиплуэнт?

- Iэбгъэм тесхэр куэд щIауэ дыздэдакIэ, дызэрогъэпэж, дахэуи дыкъызздокIуэкI. Апхуэдэщ, псалъэм папщIэ, жэмышхэу Хьэтэжькъуэу ДжыбеттэрэкIуэ кIуэ Рэмэзанрэ, Iэхъуэхэм ящыщу Щоджэн Муратрэ Батыр Аскэррэ, адрейхэри.

Iэщ дохутыру зи цIэ кьрапIуа щIалэм, Токъуфей Анзор, зыхудогъаэз.

- Анзор, Iэщым ефхьэлIэн хущхъуэр тэмэму вгъэтрэ?

- Iэщыр зей Нэхущ Руслан хущхъуэкIи, нэгъэущIэкIмкIи и чэзум дыкъызэрегъэпэщ. Эпизоотологие, абы хиубыдэ нэгъэущI узыфэхэм яхуэгъэзауэ Iэщым мастэ яхьдолъхьэ, хущхъуэ ядохьэлIэ. ШкIэхэм, щынэ цIыхухэм дакIолъоплъ, жэм къашым дахэтщ. КъыжьIэпхъэщ Iэщым кьеуэзыр щIыхуэм къеуэлIэнкIи зэрыхъунур, и гъэшымрэ лымрэ дэщIыгъуу. Араущи, Iэщым цIыхур къамыщIэлэн щIэхьэ, а тIум я кум дэ дыдэтщ.

- Мы Iуэхум ухуеджагъэнщ, дауи.

- АтIэ. ИкIи дипломыр къыщысIэрыхьа 1987 гъэм къыщыщIэддзауэ мы лэжьыгъэм сыпэрытщ. Колхозхэр лъэпэжьа иужькIэ къэунэхуа уней зэгуэхэмыгъэхэм зеттыжати, абыхэм ящыщ зым, мы иджыпсту фыздэщыIэм, илъэс зыбжанэ хъуауэ сыщолажьэ, нэхъри дызэрефIэкIуэнум дыхущIэкъуу.

- Къуажэкlэ дэнэ ущыщ, Анзор?

- Къамылыкъуэ. А жылэм Iэщыр машIэ зэрыщыхъуам къыхэжIыкIыу, щысщIэн щыгъуэтыжьыргэкъым, мыбы сыкъгарабгъэуэ цIыхухэр, дыкъэзыхуэрехьх дунейм и фIагъыр, псэукIэ тэмэмыр, социальнэ захуагъэр япэ игъэщыным.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щыIэ «ЩхъуантIэхэр» партым и политикэ къыхуеджэныгъэхэр

«ЩIыхуэспыр тхъумэмэ - гъащIэри хъумэ хьунщ!»

«Цыхьу узынпшэ, унагъуэ насыпыфIэ, зэпымыууэ ефIакIуэ Къэбэрдей-Балъкъэр!»

«Экологие шынагъуэншагъэр Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и зыужьынигъэ зэпIэзэрыпым и лIыжьэщ»

«ЩхъуантIэхэр» партым и щыналъэ къудамэу Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щыIэм и стратегие мурадхэр

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэр зи экологиер къабзэ, ущыпсэуну шынагъуэншэ социально-экономикэ, щIэныгъэ, щэнхабзэ щIыналъэ щIыныр.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и цIыхухэр псори экологие, цIыхухэм я зэхуэдэ адрей фIыгъуэхэр: щIыуэпсым хуэсакъыным, дунейм и щытыкIэр хъумэнымкIэ къэкIуэну щIэблэхэм я пащхьэм жэуап щIыхьыным, цIыхугъэ, зэхуущытыкIэ тэмэм, социальнэ захуагъэ зэтегъуэвэным, узынщIагъэр хъумэным хуэгъэза псэукIэм хуэкIуэным ятеухуахэр гъэзэщIэным хуэзщIэгъэуIуэныр.

«Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щыIэ «ЩхъуантIэхэр» партым и лэжьыгъэм и унэтIныгъэ нэхъыщхьэхэр

Экологие шынагъуэншагъэр, цIыхухэм я узынщIагъэр, дыкъэзыухъуреихь дунейр хъумэныр, биологие щытыкIэр хьэзэтегъэнэныр, экономикэм и лъэныкъуэкIэ фейдэ зыпылъхэмрэ экологием зэран хуэмыхъунымрэ зэгъэкIуауэ къэльытэурэ, щIыуэпсым и хъугъуэфIыгъуэхэр зэгъэзэхуауэ къаГъэсебэпныр.

Республикэм экологие шынагъуэншагъэр щыхъумэным пыщIа Iуэхухэр яубзыхун икIи лажьыгГэ пыухыкIахэр къыхалъхьэн папщIэ къэралI Iуэхугъэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ цIэр, Сталиным и саугъэтыр зыхуагъэфэща **Вишневский Александр** къызэралъхурэ илъэси 145-рэ ирокъу.

Совет Союзым и ЛIыхъужь **Нэхей Даут** къызэралъхурэ илъэси 102-рэ ирокъу.

Шапсыгъ еджагъэшхэ, тхыдэ щIэныгъэхэм я доктор, профессор **Нэпсо Долэт** къызэралъхурэ илъэс 92-рэ ирокъу.

Урысейм и цIыхубэ артисткэ **Ургант Нинэ** и ныбжьыр илъэс 90 ирокъу.

ЭурэджьIакIуэ, УФ-м и цIыхубэ артист **Хиль Эдуард** къызэралъхурэ илъэс 85-рэ ирокъу.

Журналист, публицист, «Адыгэ псалъэ» газетым и обозреватель **Тэрим Маринэ** къыщалъхуа махуэщ.

Дунейм и щытыкIэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкIэ, Налшык пшэр техьэ-текIыу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 26 - 27-рэ, жэщым градус 13 - 16 щыхъунущ.

ФокIадэм и 4, *бзэржьей*

♦Тхэквондом и дунейпсо махуэщ

♦Урысейм и ядернэ шынагъэншагъэр къызэрэпэщыныкIэ Iэщlагъэлым и махуэщ

♦Армением щагъэлъапIэ къеГэлакIуэм и махуэр

♦Молдовэ Республикэм и таможеннэ къулыкъым и лэжьакIуэм и махуэщ

♦1941 гъэм ПащэкIащ Ленинград и метрополитенэр ухуэныным. А лжьыгъэхэр зэпагъэуауэ щытащ зауэ зэманым.

♦1953 гъэм Хрущёв Никитэ КПСС-м и ЦК-м и япэ секретару хахащ.

♦КъБР-м и политикэ, къэрал, жылагъуэ лэжьакIуэ, КъБАССР-м и Министрхэм я Советым и Унафэщlу щыта **Дохъущокъуэ Мусэ** къызэрахъурэ илъэс 87-рэ ирокъу.

♦УФ-ми КъБР-ми щIыхь зиIэ я егъэджакIуэ **Гугъуэт Лол** къызэралъхурэ илъэс 85-рэ ирокъу.

♦КъБР-м и цIыхубэ сурэтыщI **БжэIымых Хьид** къызэралъхурэ илъэс 83-рэ ирокъу.

♦Литературэдж, тхакIуэ, КъБКъУ-м и доцент **Абазэ Албэч** и ныбжьыр илъэс 55-рэ ирокъу.

♦Актрисэ, УФ-м и цIыхубэ артисткэ **Зудинэ Маринэ** и ныбжьыр илъэс 54-рэ ирокъу.

♦Литературэдж, тхакIуэ, КъБКъУ-м и доцент Абазэ Албэч и ныбжьыр илъэс 55-рэ ирокъу.

♦1642 гъэм Пожарский Дмитрийрэ Черкасский Къанцаурэ ныхьыдзэм текIуащ.

♦1826 гъэм Николай Езанэр Урысейм и пащтыхьу зэрагъэувыу и нэщэнэу тажьр щхьэратIэгъэщ.

♦1864 гъэм Шведием щыщ щIэныгъэлI Нобель Альфред Стокгольм дзэ и лабораторэр къуэрри, унэр щIым щыщ ищIыжат. Нитроглицерин къигъэсэбэну иригъэкIуэкIа къэхутэныгъэхэм я зэранкIэ абы щыгъуэ хэкIуэдат Альфред и дзэпыкъуэгъуитхур, и къуэш нэхьыщIэ Эмиль. Апхуэдэу щытми, Нобель и къэхутэныгъэхэр зэпигъэуэкъым икIи илъэсищ дэкIа нэужь абы къратауэ щытащ динамит къызэригупсысам щыхьэт техъуэ тхьилъ.

♦1875 гъэм Москва щагъэтIылъащ Тхыдэ музейм и лъабжьэр. Абы мыхьэнэшхуэ зэриIэр къигъэльагъуэу Iуэхум зыкъригъэхьэлат император Александр ЕтIуанэм.

♦1939 гъэм Инджылызыбмрэ Франджымрэ я правительствэхэм унафэ къащтащ фашист Германием зауэ зэрыращIылIэм теухуауэ.

♦1947 гъэм пащэжащ Ленинград и метрополитенэр ухуэныным. А лжьыгъэхэр зэпагъэуауэ щытащ зауэ зэманым.

♦1953 гъэм Хрущёв Никитэ КПСС-м и ЦК-м и япэ секретару хахащ.

♦КъБР-м и политикэ, къэрал, жылагъуэ лэжьакIуэ, КъБАССР-м и Министрхэм я Советым и Унафэщlу щыта **Дохъущокъуэ Мусэ** къызэрахъурэ илъэс 87-рэ ирокъу.

♦УФ-ми КъБР-ми щIыхь зиIэ я егъэджакIуэ **Гугъуэт Лол** къызэралъхурэ илъэс 85-рэ ирокъу.

♦КъБР-м и цIыхубэ сурэтыщI **БжэIымых Хьид** къызэралъхурэ илъэс 83-рэ ирокъу.

♦Литературэдж, тхакIуэ, КъБКъУ-м и доцент **Абазэ Албэч** и ныбжьыр илъэс 55-рэ ирокъу.

♦Актрисэ, УФ-м и цIыхубэ артисткэ **Зудинэ Маринэ** и ныбжьыр илъэс 54-рэ ирокъу.

♦1957 гъэм цIыху къызэрарагъэкI «Ту-104А» кхъухьлъатэ тI лIэужьыгъуэщIэр япэу уэгум ихьащ, Москва - Нью-Йорк гъэзэгуанэм тету.

♦1975 гъэм «Сыт? Дэнэ? Дапщэщ?» телевизионнэ клубым и япэ нэтныр къагъэльэгъащ.

♦1991 гъэм Свердловск къалэм и цIэр Екатеринбург жIэу зэрадекIуэжащ.

♦1997 гъэм Москва щыщIадзащ УФ-м и къалащхьэр илъэс 850-рэ зэрырикъум теухуа гуфIэгъэ дауэдащщэхэм. Ахэр махуэплIкIэ екIуэкIащ.

♦1999 гъэм Буйнакск къалэм (Дагъыстэн) щалэжьа терактым и зэранкIэ къатитхуу зэтет унэр къэуащ. Абы щыгъуэ цIыху 58-рэ зэкIуэдауэ щытащ.

♦АдыгэпщI, Урысейм и дзэ, къэрал къулыкъыщIэу. Правительствэм и унафэщIу щыта **Черкасский Яков (Урыскъан)** къызэралъхурэ илъэс 353-рэ ирокъу.

♦Совет хирург Iэзэ, академик, УФ-м щIэныгъэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ цIэр, Сталиным и саугъэтыр зыхуагъэфэща **Вишневский Александр** къызэралъхурэ илъэси 145-рэ ирокъу.

♦Совет Союзым и ЛIыхъужь **Нэхей Даут** къызэралъхурэ илъэси 102-рэ ирокъу.

♦Шапсыгъ еджагъэшхэ, тхыдэ щIэныгъэхэм я доктор, профессор **Нэпсо Долэт** къызэралъхурэ илъэс 92-рэ ирокъу.

♦Урысейм и цIыхубэ артисткэ **Ургант Нинэ** и ныбжьыр илъэс 90 ирокъу.

♦ЭурэджьIакIуэ, УФ-м и цIыхубэ артист **Хиль Эдуард** къызэралъхурэ илъэс 85-рэ ирокъу.

♦Журналист, публицист, «Адыгэ псалъэ» газетым и обозреватель **Тэрим Маринэ** къыщалъхуа махуэщ.

♦1942 гъэм Сталинградскэ фронтым и Iэнатlэм и Военнэ советым и тхьэмадэ Тимошенкэ Пётр сымэ.

ХьэщIэхэм хъуэхъу псалъэ гуапэхэр егъэджакIуэхэмрэ еджакIуэхэмрэ ящыщIу мыхъумэ, зэрыхъуу щIы.

ЧЫЛАР Аринэ.

РОССИЙСКАЯ ЭКОЛОГИЧЕСКАЯ ПАРТИЯ «ЗЕЛЁНЫЕ» В КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ
Сохраним природу детям!
3 8 сентября 2019 года

«ЩхъуантIэхэр» Урысей экологие партым Къбэрдей-Балъкъэр Республикэм щыIэ и щIыналъэ къудамэ» хэхакIуэ зэгухьэныгъэм и программэ

«ЩхъуантIэхэр» партым и эмблемэм тетщ щIыуэпсым и гъащIэ къару мыкIуэщIыкIым и дамыгъэ уэздыгъей жыгIыр. Абы къеГэлъагъуэ гъащIэр хъумэным къикIуэт имыIэу дытелажьэну, Урысейми, зэрыщыту ЩIы хуэрейми цIыхумрэ щIыуэпсымрэ я зэхущытыкIэ тэмэмхэр щыззэтегъэувэным къарууэ диIэр етхьэлIэну дызэрыхьэзырыр.

Къэралыгъуэ, къэралыгъуэ гъащIэр хъумэным къикIуэт имыIэу дытелажьэну, Урысейми, зэрыщыту ЩIы хуэрейми цIыхумрэ щIыуэпсымрэ я зэхущытыкIэ тэмэмхэр щыззэтегъэувэным къарууэ диIэр етхьэлIэну дызэрыхьэзырыр.

Къэралыгъуэ, къэралыгъуэ щIыб политикэ, экономикэ унафэхэм зэи пIэныкъуэ ирагъэзэ хъунукъым цIыхум и социально-экологие Iэхуухэр. Властым и лэжьыгъэр зэрыщыту хуиунэтIын хуейщ жылагъуэ зэхущытыкIэхэр цIыхугъэм и хабзэхэм тегъэувэным, экологие щэнхабзэмрэ цIыхум и щIыхьымрэ я щытыкIэщIэхэр псоми ягуфIыгъэуэ икIи цIыхум и узынщагъэр, дыкъэзыухъуреихь дунейм и фIагъыр, псэукIэ тэмэмыр, социальнэ захуагъэр япэ игъэщыным.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щыIэ «ЩхъуантIэхэр» партым и политикэ къыхуеджэныгъэхэр

«ЩIыуэпсыр тхъумэмэ - гъащIэри хъумэ хьунщ!»

«Цыху узынпшэ, унагъуэ насыпыфIэ, зэпымыууэ ефIакIуэ Къэбэрдей-Балъкъэр!»

«Экологие шынагъуэншагъэр Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и зыужьынигъэ зэпIэзэрыпым и лIыжьэщ»

«ЩхъуантIэхэр» партым и щыналъэ къудамэу Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щыIэм и стратегие мурадхэр

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэр зи экологиер къабзэ, ущыпсэуну шынагъуэншэ социально-экономикэ, щIэныгъэ, щэнхабзэ щIыналъэ щIыныр.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и цIыхухэр псори экологие, цIыхухэм я зэхуэдэ адрей фIыгъуэхэр: щIыуэпсым хуэсакъыным, дунейм и щытыкIэр хъумэнымкIэ къэкIуэну щIэблэхэм я пащхьэм жэуап щIыхьыным, цIыхугъэ, зэхущытыкIэ тэмэм, социальнэ захуагъэ зэтегъэувэным, узынщIагъэр хъумэным хуэгъэза псэукIэм хуэкIуэным ятеухуахэр гъэзэщIэным хуэзщIэгъэуIуэныр.

Республикэм экологие шынагъуэншагъэр щыхъумэным пыщIа Iуэхухэр яубзыхун икIи лажьыгГэ пыухыкIахэр къыхалъхьэн папщIэ къэралI Iуэхугъэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ цIэр, Сталиным и саугъэтыр зыхуагъэфэща **Вишневский Александр** къызэралъхурэ илъэси 145-рэ ирокъу.

Совет Союзым и ЛIыхъужь **Нэхей Даут** къызэралъхурэ илъэси 102-рэ ирокъу.

Шапсыгъ еджагъэшхэ, тхыдэ щIэныгъэхэм я доктор, профессор **Нэпсо Долэт** къызэралъхурэ илъэс 92-рэ ирокъу.

Урысейм и цIыхубэ артисткэ **Ургант Нинэ** и ныбжьыр илъэс 90 ирокъу.

ЭурэджьIакIуэ, УФ-м и цIыхубэ артист **Хиль Эдуард** къызэралъхурэ илъэс 85-рэ ирокъу.

Журналист, публицист, «Адыгэ псалъэ» газетым и обозреватель **Тэрим Маринэ** къыщалъхуа махуэщ.

Дунейм и щытыкIэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкIэ, Налшык пшэр техьэ-текIыу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 26 - 27-рэ, жэщым градус 13 - 16 щыхъунущ.

ФокIадэм и 4, *бзэржьей*

♦Тхэквондом и дунейпсо махуэщ

♦Урысейм и ядернэ шынагъэншагъэр къызэрэпэщыныкIэ Iэщlагъэлым и махуэщ

♦Армением щагъэлъапIэ къеГэлакIуэм и махуэр

♦Молдовэ Республикэм и таможеннэ къулыкъым и лэжьакIуэм и махуэщ

♦1941 гъэм ПащэкIащ Ленинград и метрополитенэр ухуэныным. А лжьыгъэхэр зэпагъэуауэ щытащ зауэ зэманым.

♦1953 гъэм Хрущёв Никитэ КПСС-м и ЦК-м и япэ секретару хахащ.

♦КъБР-м и политикэ, къэрал, жылагъуэ лэжьакIуэ, КъБАССР-м и Министрхэм я Советым и Унафэщlу щыта **Дохъущокъуэ Мусэ** къызэрахъурэ илъэс 87-рэ ирокъу.

♦УФ-ми КъБР-ми щIыхь зиIэ я егъэджакIуэ **Гугъуэт Лол** къызэралъхурэ илъэс 85-рэ ирокъу.

♦КъБР-м и цIыхубэ сурэтыщI **БжэIымых Хьид** къызэралъхурэ илъэс 83-рэ ирокъу.

♦Литературэдж, тхакIуэ, КъБКъУ-м и доцент **Абазэ Албэч** и ныбжьыр илъэс 55-рэ ирокъу.

♦Актрисэ, УФ-м и цIыхубэ артисткэ **Зудинэ Маринэ** и ныбжьыр илъэс 54-рэ ирокъу.

♦1957 гъэм цIыху къызэрарагъэкI «Ту-104А» кхъухьлъатэ тI лIэужьыгъуэщIэр япэу уэгум ихьащ, Москва - Нью-Йорк гъэзэгуанэм тету.

♦1975 гъэм «Сыт? Дэнэ? Дапщэщ?» телевизионнэ клубым и япэ нэтныр къагъэльэгъащ.

♦1991 гъэм Свердловск къалэм и цIэр Екатеринбург жIэу зэрадекIуэжащ.

♦1997 гъэм Москва щыщIадзащ УФ-м и къалащхьэр илъэс 850-рэ зэрырикъум теухуа гуфIэгъэ дауэдащщэхэм. Ахэр махуэплIкIэ екIуэкIащ.

♦1999 гъэм Буйнакск къалэм (Дагъыстэн) щалэжьа терактым и зэранкIэ къатитхуу зэтет унэр къэуащ. Абы щыгъуэ цIыху 58-рэ зэкIуэдауэ щытащ.

♦АдыгэпщI, Урысейм и дзэ, къэрал къулыкъыщIэу. Правительствэм и унафэщlу щыта **Черкасский Яков (Урыскъан)** къызэралъхурэ илъэс 353-рэ ирокъу.

♦Совет хирург Iэзэ, академик, УФ-м щIэныгъэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ цIэр, Сталиным и саугъэтыр зыхуагъэфэща **Вишневский Александр** къызэралъхурэ илъэси 145-рэ ирокъу.

♦Совет Союзым и ЛIыхъужь **Нэхей Даут** къызэралъхурэ илъэси 102-рэ ирокъу.

♦Шапсыгъ еджагъэшхэ, тхыдэ щIэныгъэхэм я доктор, профессор **Нэпсо Долэт** къызэралъхурэ илъэс 92-рэ ирокъу.

♦Урысейм и цIыхубэ артисткэ **Ургант Нинэ** и ныбжьыр илъэс 90 ирокъу.

♦ЭурэджьIакIуэ, УФ-м и цIыхубэ артист **Хиль Эдуард** къызэралъхурэ илъэс 85-рэ ирокъу.

♦Журналист, публицист, «Адыгэ псалъэ» газетым и обозреватель **Тэрим Маринэ** къыщалъхуа махуэщ.

♦1942 гъэм Сталинградскэ фронтым и Iэнатlэм и Военнэ советым и тхьэмадэ Тимошенкэ Пётр сымэ.

Хьэщlэхэм хъуэхъу псалъэ гуапэхэр егъэджакIуэхэмрэ еджакIуэхэмрэ ящыщIу мыхъумэ, зэрыхъуу щIы.

ЧЫЛАР Аринэ.

Нобэрэ пщэдейрэ

ФокIадэм и 3, *гъубж*

♦Терроризмэм ебэныным и махуэщ

♦Беслъэн къалэм къыщыхъуа теракторым хэкIуэдахэм я фэеплъ махуэщ

♦Молдовэ Республикэм и лъэпкъ армэм и махуэщ

♦Австралием и къэрал ныпым и махуэщ

♦1612 гъэм Пожарский Дмитрийрэ Черкасский Къанцаурэ ныхьыдзэм текIуащ.

♦1826 гъэм Николай Езанэр Урысейм и пащтыхьу зэрагъэувыу и нэщэнэу тажьр щхьэратIэгъэщ.

♦1864 гъэм Шведием щыщ щIэныгъэлI Нобель Альфред Стокгольм дзэ и лабораторэр къуэрри, унэр щIым щыщ ищIыжат. Нитроглицерин къигъэсэбэну иригъэкIуэкIа къэхутэныгъэхэм я зэранкIэ абы щыгъуэ хэкIуэдат Альфред и дзэпыкъуэгъуитхур, и къуэш нэхьыщIэ Эмиль. Апхуэдэу щытми, Нобель и къэхутэныгъэхэр зэпигъэуэкъым икIи илъэсищ дэкIа нэужь абы къратауэ щытащ динамит къызэригупсысам щыхьэт техъуэ тхьилъ.

♦1875 гъэм Москва щагъэтIылъащ Тхыдэ музейм и лъабжьэр. Абы мыхьэнэшхуэ зэриIэр къигъэльагъуэу Iуэхум зыкъригъэхьэлат император Александр ЕтIуанэм.

♦1939 гъэм Инджылызыбмрэ Франджымрэ я правительствэхэм унафэ къащтащ фашист Германием зауэ зэрыращIылIэм теухуауэ.

♦1947 гъэм пащэжащ Ленинград и метрополитенэр ухуэныным. А лжьыгъэхэр зэпагъэуауэ щытащ зауэ зэманым.

♦1953 гъэм Хрущёв Никитэ КПСС-м и ЦК-м и япэ секретару хахащ.

♦КъБР-м и политикэ, къэрал, жылагъуэ лэжьакIуэ, КъБАССР-м и Министрхэм я Советым и Унафэщlу щыта **Дохъущокъуэ Мусэ** къызэрахъурэ илъэс 87-рэ ирокъу.

♦УФ-ми КъБР-ми щIыхь зиIэ я егъэджакIуэ **Гугъуэт Лол** къызэралъхурэ илъэс 85-рэ ирокъу.

♦КъБР-м и цIыхубэ сурэтыщI **БжэIымых Хьид** къызэралъхурэ илъэс 83-рэ ирокъу.

♦Литературэдж, тхакIуэ, КъБКъУ-м и доцент **Абазэ Албэч** и ныбжьыр илъэс 55-рэ ирокъу.

♦Актрисэ, УФ-м и цIыхубэ артисткэ **Зудинэ Маринэ** и ныбжьыр илъэс 54-рэ ирокъу.

♦1957 гъэм цIыху къызэрарагъэкI «Ту-104А» кхъухьлъатэ тI лIэужьыгъуэщIэр япэу уэгум ихьащ, Москва - Нью-Йорк гъэзэгуанэм тету.

♦1975 гъэм «Сыт? Дэнэ? Дапщэщ?» телевизионнэ клубым и япэ нэтныр къагъэльэгъащ.

♦1991 гъэм Свердловск къалэм и цIэр Екатеринбург жIэу зэрадекIуэжащ.

♦1997 гъэм Москва щыщIадзащ УФ-м и къалащхьэр илъэс 850-рэ зэрырикъум теухуа гуфIэгъэ дауэдащщэхэм. Ахэр махуэплIкIэ екIуэкIащ.

♦1999 гъэм Буйнакск къалэм (Дагъыстэн) щалэжьа терактым и зэранкIэ къатитхуу зэтет унэр къэуащ. Абы щыгъуэ цIыху 58-рэ зэкIуэдауэ щытащ.

♦АдыгэпщI, Урысейм и дзэ, къэрал къулыкъыщIэу. Правительствэм и унафэщlу щыта **Черкасский Яков (Урыскъан)** къызэралъхурэ илъэс 353-рэ ирокъу.

♦Совет хирург Iэзэ, академик, УФ-м щIэныгъэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ цIэр, Сталиным и саугъэтыр зыхуагъэфэща **Вишневский Александр** къызэралъхурэ илъэси 145-рэ ирокъу.

♦Совет Союзым и ЛIыхъужь **Нэхей Даут** къызэралъхурэ илъэси 102-рэ ирокъу.

♦Шапсыгъ еджагъэшхэ, тхыдэ щIэныгъэхэм я доктор, профессор **Нэпсо Долэт** къызэралъхурэ илъэс 92-рэ ирокъу.

♦Урысейм и цIыхубэ артисткэ **Ургант Нинэ** и ныбжьыр илъэс 90 ирокъу.

♦ЭурэджьIакIуэ, УФ-м и цIыхубэ артист **Хиль Эдуард** къызэралъхурэ илъэс 85-рэ ирокъу.

♦Журналист, публицист, «Адыгэ псалъэ» газетым и обозреватель **Тэрим Маринэ** къыщалъхуа махуэщ.

♦1942 гъэм Сталинградскэ фронтым и Iэнатlэм и Военнэ советым и тхьэмадэ Тимошенкэ Пётр сымэ.

Хьэщlэхэм хъуэхъу псалъэ гуапэхэр егъэджакIуэхэмрэ еджакIуэхэмрэ ящыщIу мыхъумэ, зэрыхъуу щIы.

ЧЫЛАР Аринэ.

Лъэпкъ Iущыгъэ:

ЗэрыщщIу мыхъумэ, зэрыхъуу щIы.

Бахъсэн и еджапIэхэм щекIуэкIащ ЩIэныгъэм и махуэм теухуа зэхьхьэхэр

Дыгъуасэ Бахъсэн районым и Iуэхущапlэхэм щекIуэкIащ ЩIэныгъэм и махуэм теухуа гуфIэгъуэ Iуэхухэр.

КРЕМЕНЧУГ-КОНСТАТИНОВСКЭ къуажэ школым къыщыззэрагъэпэща апхуэдэ гуфIэгъуэ зэхьхьэм зрагъэхьэлIащ Бахъсэн районым и щIыналъэ администрацэм и Iэтащхьэ Балъкъыз Артур, КъБР-м ухуэныгъэмрэ гуэгу хозяйствэмкIэ и министрым и къуэдзэ - КъБР-м и архитектор нэхъыщхьэ Унэжокъуэ Астемыр, мы районым и щIыналъэ администрацэм и Iэтащхьэм и япэ къуэдзэ Къэзан Заур, Кременчуг-Константиновскэ къуажэм и администрацэм и Iэтащхьэм и къалэнхэр зыгъэзащIэ Коваленко Леонид, ветеранхэм я советым и тхьэмадэ Тлененкэ Пётр сымэ.

Хьэщlэхэм хъуэхъу псалъэ гуапэхэр егъэджакIуэхэмрэ еджакIуэхэмрэ жрагIащ, япэ классым мы гъэм щIэтIысхьэ сабий 30-м щIэныгъэ гуэгур емыязэшу пхашыну ехъуэхъуащ.

Псалъэмакъым ящыгъэкIуэу къыззэхэсахэм я нэгу зрагъэужьащ школаГуэхэм я концертым хэтхэжм.

ГъэджэгуэгъэлIэм Бахъсэн районым и школхэм еджакIуэ 8391-рэ екIуэлIэжащ, абыхэм ящыщу 937-р мы гъэм япэ классым щIэтIысхьахэщ.

ЧЫЛАР Аринэ.

Бахъсэн и еджапIэхэм щекIуэкIащ ЩIэныгъэм и махуэм теухуа зэхьхьэхэр

Дыгъуасэ Бахъсэн районым и Iуэхущапlэхэм щекIуэкIащ ЩIэныгъэм и махуэм теухуа гуфIэгъуэ Iуэхухэр.

КРЕМЕНЧУГ-КОНСТАТИНОВСКЭ къуажэ школым къыщыззэрагъэпэща апхуэдэ гуфIэгъуэ зэхьхьэм зрагъэхьэлIащ Бахъсэн районым и щIыналъэ администрацэм и Iэтащхьэ Балъкъыз Артур, КъБР-м ухуэныгъэмрэ гуэгу хозяйствэмкIэ и министрым и къуэдзэ - КъБР-м и архитектор нэхъыщхьэ Унэжокъуэ Астемыр, мы районым и щIыналъэ администрацэм и Iэтащхьэм и япэ къуэдзэ Къэзан Заур, Кременчуг-Константиновскэ къуажэм и администрацэм и Iэтащхьэм и къалэнхэр зыгъэзащIэ Коваленко Леонид, ветеранхэм я советым и тхьэмадэ Тлененкэ Пётр сымэ.

Хьэщlэхэм хъуэхъу псалъэ гуапэхэр егъэджакIуэхэмрэ еджакIуэхэмрэ ящыщIу мыхъумэ, зэрыхъуу щIы.

Псалъэмакъым ящыгъэкIуэу къыззэхэсахэм я нэгу зрагъэужьащ школаГуэхэм я концертым хэтхэжм.

ГъэджэгуэгъэлIэм Бахъсэн районым и школхэм еджакIуэ 8391-рэ екIуэлIэжащ, абыхэм ящыщу 937-р мы гъэм япэ классым щIэтIысхьахэщ.

ЧЫЛАР Аринэ.

«ЩхъуантIэхэр» Урысей экологие партым Къбэрдей-Балъкъэр Республикэм щыIэ и щIыналъэ къудамэ» хэхакIуэ зэгухьэны

Къаныкъуэ Анфисэ

Мэуэтхэр

Тхыдэ роман

(КIэлъыкIуэр. ПэщIэдзэр №№9 94, 96, 97, 98, 100, 102-хэм итщ).

Алэдамэ и щхьэр ищIащ зэпIэзэрыту, псалъэр лейуэ къыщIэкIыжри.

Абдеж Жан къыщIэлъэдэжащ, Алэдамэ жыхуиIа псори IэщIэлъу.

- Хьунц-тIэ, зозгъэIэжьэнкъым, щIалэ. Фи Iуэху сфIы ирикIуэ! - НэгIасэ щабэу Жан и дамащхьэм тIэбэщ, гупэ хэлъу Алэдамэ къыхуеплъэкIыжри, щIэкIыжащ.

- ЛIо щIэн хуейр? - къытричырт Жан.

Алэдамэ уашхэ дагъэр мащIэу къиГъэхуабэщ, дагъэ IэбжьитIри фо Iэбжьитlрэ зэхищIэри, Жан къриташ.

- Мыр Удынэ и бгъэгуи, и щыбыми, и джабитIым и бгъэгукIэм нэсу, и лъэгум щыхуэ. ИтIанэ бидэу щIэуфэ, къэпщIэнтIэн хуэдэу. ФIыуэ къыздэщIэпщIэнтIа, псы къыплъа нэужь хъыданыр санэхум хэкухь, къузыжи, псынщIэу зэпылъэщIыхьыж. Абы иужькIэ джанэ щытIагъи, зэрыжей хабзэм хуэдэу, тепIэн тепIэж. Пщэдджьыжь нэхъыфI хъун хуейщ. Уплъэщыну? - хуеплъэкIащ ар нэрыбгейм.

- Умыгузавэ! КIуэ, уи Iуэху зехуэ, - елIэщIэкIыу жиIащ Жан, и ныбжьгъур зэрыпль гъэупльпIэм лъэгуажьэкIэ иувэри.

Алэдамэ бжэм нэсауэ нэрыбгейр кIэлъэджэ:

- Е, цIыхухъу! Упсэу! Си ныбжьэгъум узынIэу зыкъиIэтыжмэ, уи щIыхуэ стелъу бжы, - пыгуфIыкIащ хъыджэбзыр.

- Птельщ-тIэ! - Удынэ зэрыхъужыными, гъащIэм и фIыгъуэ дыдэр къазэрыпэщыпльми шэч къытримыхьэу пыгуфIыкIри, Алэдамэ бжэр кIуригъэIэжащ.

ЩIалэм и гур мафIэм исри яжьэ ихъухьажати, къыдрисейуэрэ и Iур дыдж къищIым хуэдэу ирихьэкIырт гъащIэр, зыри фIэмыIэфIу. Иджы... Пщэдджьыжь акъужьым ирихьажьэри, хьэуам хипхъэжащ сахуэр, Iэпкльпэпкъыр къригъэкъэбзыкIыжу. Ихъуреягъыр къигъэнэхуу Алэдамэ и пкъым къыщIэзыщIэнащ нэгъуэщI мафIэ... Нэхъапэм емыщхьу. А мафIэм зыри зэран хуэхъунукъым, ар Iэрыгъасэ ящIым хуэдэкъым. Ар щхьэхуитщ, гуащIэщ, къабзэщ, гухэхъуэу нэхъри къызэщIэнэ лыгъейщ. Щхьэу уи лъэр щIэзыхьым, узышхьи хуэдэкъым, атIэ къару къыпхэзыльхьэ, упсэуну гукъыдэж къэзыгъщ, узыгъэгушхэуэ.

Алэдамэ ещIэ иджы зыхуейри, ар зэрызыIэригъэхьну щыкIэри. Льахъэр зрихьыжу, хуиту зызыкъуэдижьа цIыхуцIэу Удынэ и пэшым къыщIэкIыжри, я хьэщIэхэм яхьихьэжащ Алэдамэ.

Джэтэр гъуэгу*

НАРТЫДЗЭМ зэрызаIэтыным зыхуаГъэхъэзырри, хьэщIэри бысымри я пIэ изэгъэжауэ, Алэдамэ къэрэгъул чэщанэм дэкIуейащ. Нэрыбгейщ тетщ, зыр ищхъэрэкIэ, етIуанэр тенджызь лъэныкъуэмкIэ, ещанэр ипщэкIэ гъэзауэ плъыру. Я нэщхъыр зэхэлъу цIыхухъум кьыхуеплъэкIри, псалъэ лей кьыхамыгъэкIыу, щхьэж и лъэныкъуэм и нэр иритыжащ, щIалэри ары-хэм зэран яхуэмыхьуу, зиущэхри лъэныкъуэ зririзэщ.

Уафэ къабзэр мазэ изым кьегъэнэху, вагъуэ бжыгъэншэхэр ипхъащи, КIэбгъэлъ мэзым и жыг щхьэкIэхэр зэрыхъэйр уолъагъу. ЦIыухэр зэгъэжами, мэзыр даущынш?! Аддэ жьжьэу, псыпщIэ лъэныкъуэмкIэ хьэндыркъуакъуэхэр щокъуакъуэу, гъунэгъу дыдэу щыт дэжьеймэ* жьынду кьытетIысхьауэ хьоджэ.

Жьындур джэмэ - лIэныгъэщ, жаIэ нартхэм. Дауи, пэж хъунщ ар, къапэщылъыр заузэшхуэщ... ЩIыIэ-щIыIэу, уи щIыфэм зыгуэр ирижэу, уеГъэшынэ жьындум и джэкIэм.

- Псатхъэ, гущIэгъу къытхуэщI! - щэху дыдэу мэхъуцацэ нэрыбгейжэм ящIыщ зы.

ГъащIэр Iэфщ. Мыхьэнэ иIэкъым ухэтми. Пщыри, цIыху къэзэрыгуэкIри, заузлIри, мес, нэрыбгейхэри щошынэ ажалым. Дауэ мыпхэдизэ дахагъэ зыхэлъ гъащIэр убгынэми кьыпфIэмыIэхуу, ажал щIыIэм узэрыщIэхъуэпсынур-тIэ?! Я нэхъ лIыхъужьыр, кьызэремыльнир ищIэми, ар кьыфIэмыIэхуу зауэм зэрыкIуэр пэжкъым. ЦIыхум фIэIэфIщ и псэр, гъащIэр, щошынэ зыри зыхимыщIыкI хьэдрыхэм.

Ауэ щыIэщ Iэзхугъуэ, ажалым нэхъ нэхъ шынагъэжу. Псалъэм папIщIэ, зыкIи удэмыIэпыкъуфу, уIэмалынтхэу, фIыуэ пльагъу гуэр ажалым зэрыпIэщIихьр, кьызэмыльну узым ишх цIыхум и нэм уцIэплъэнкIэр (ар кьыпIщIыгуфыу, уэ зыри хуумыщIэфу), анэм и быныр игъеижьныр. Е, мис, нобэ хуэдэу, тхъэхэм тыгъэу къуата уи щIыналъэр зэкъуэм птрихьу, утыку укъинэныр. Мис ахэращ гуэр кьыпхъэзыльхьэр, ажалым и нэгум хуиту уизыгъаплъэр, уи гур утыпщауэ, щхьэмыгъаззэу кIыбгIыбэм ухэзыгъэ-

Нэрыбгей зауэлI.

бакъуэр. Дэтхэнэ зыми иIэщ зыгъэдзыхэ гуэр. Ауэ а узыгъэдзыхэр мардэ гуэрым икIа нэужь лIыгъэ кьыпхелъхьэж.

Алхуэдэщ мы быдапIэм дэтхэр. Мэуэтхэм захъумэжьм и закъуэжьым, атIэ, адрей нарт лъэпкъэм бийр яльэмыIэсын папщIэ мэзауэ. Алэдами аращ... Удыжьым дежь къыщина и анэм и закъуэкъым ар иджы псэун щIыхуейр. Абы и гъащIэм кьыхьихьащ иджыри зы бзылъхугъэ, кьыхуэкIуэкIащ етIуанэ дыгъэ, мы дунейм Iейуэ тетым щихъумэну гукъыдэж кьезыт, кьару кьыхэзылтхьэ, и гур хэзыгъахъуэ.

А псори и щхьэм иригъэзэгъну, гупсысэну кьуэгъэнапIэ кьиульхьуэу щIалэр чэщанэм кьыдэкIуейащи, мазэ псом кьриубыдэу Алэдамэ и тхьэкIуэм зэхихамрэ и щхьэр зытеухауэ щыта лей кьомымрэ кьрельэсыкIыж тенджызьмкIэ кьихь хьэуа щыIэтIэм. Псыудзымрэ шыгъумрэ я мэ хьэлъэр мащIэу зыпиху жьы щIыIэм Алэдамэ зыкърешэкI, зауэлI дзажэн хъэбгъум* и пкъым кьыщIэзщIэуша мафIэм иримыгъэлъипщIыпэу, кьигъэщIыIэтыIэу. Абы кьыдэкIуэри, мэгуфIэ Алэдамэ, апхуэдизэ зэмнкIэ и бгъэм илъу кьрихьэкIа хьэлъэр кIэрыхужащи, дамэ кьытекIэжащи.

- Къэуш, щIалэ! Дожьэ, - зыгуэр кьеджащ Алэдамэ щхэуу.

ЩIалэм и напIэр кьызэтрихмэ, блынымкIэ кьрыгъэщIауэ, щIакIуэ Iувыр теплъауэ щыкIащ. Зэрыльурихамэ гу лъитакъым, зимыщIэжуи жеящ.

- IэфI дыдэу ужеящ, неуэ иджы, куэдщ ар, - кьыщыдыхьэшхащ абы, я шхужьыр щIаупскIэу чэщанэм екьыж нэрыбгейхэм ящыщ зы.

- Мыхэр жэщ псом зэфIэту плъыращ, сэ быдзафэм хуэдэу сыжеящ. Сэ Iуэтэжьинщ иджы, кьысщIэнакIэу, - и щхьэ екъурджэуэжурэ, зыкъиIэтащ щIалэм.

Псом япэ Удынэ щIэупщIэну екьижащ щIалэр льаганIэм. Бжэр Iуихмэ, пщащэр утыкум итщ, дэщIыр зыщитIэгъауэ, и джабэжэр зэрыпскIэ зрегъэубыдыжри. Жан ирокIукI-кьрокIукIри щIэтщ, кьытехьауэ и ныбжьэгъум ешхыдэу.

- Мыр зауэ зэрыхэмытыфынур кьысхугурыгъаIуэркъым! - Алэдамэ зыкъыхуигъэзащ щхьэц фIыщIэм. - И бзэгур хуэгъэкIэрахъуэркъым, ерагъыу зыфIэтуращ, мащIэу къэбэдзэуэжащи, щым зэрышIэсынурэ IэщIэр зэриIыгъыну щыкIэмрэ кьыгурыIуэ си гугъэкъым. Ажал гъущэ мэлъыхьуэ!

Удынэ и ныбжьэгъур зэрыкIийм хуэдэгу-нэф нэхьей, ерыщу зыязщIекъуэзэ, и napIэр кьимыIэтыххэу.

- КъэгъэдаIэ мыр, пхуэзфIэкIынымэ. Сыкъэнэнщ, абы фIэкIмэ, - жиIэр, Жан щIэжащ.

Удынэ щIалэм нэщхъей-нэщхъейуэ кьыхуеплъэкIри, ещIэкъуауэми, нэхъ псынщIэжу Iэбащ и IэрыльпхъэхэмкIэ. Пащащэм кьыхьурт мы быдапIэм и нэхъыщIхьэу щыщIатIкIэ, нэжьгъущIдзэм япэ иту зауэм имышэмэ, емыкIу кьытехуэну, зыри хуэзфIэмыкIыжу кьалъытэу, зи ныбжь хэкIуэта, нысъудзыкъуэ хъуа нэрыбгеижьхэм кьахуэнэжа гъащIэ мащIэр щрахьэкI жьлэжь дадзэжьну. Дэнэ щиущэнт абы и псэр зыкIэрыпщIа цIыхухъэм и гум кьыхуилъ псэри, кьызэрыщIигугъри, кьызэрыхуэныкъуэри!

- Зэ, увыIэ, - щэху дыдэу жиIащ Алэдамэ.

Удынэ зэхэIэзэхпэхуэ* хъуа нэхьей, пIащIэу зехуапэ, псынщIэ-псынщIэу зэхъуэкIи хъуэ, щIалэм Iумыпльэу зэрежьэнчи хуэпабгъэу. Зэхэкъутауэ, зэхэчэтхъауэ, мазэу кьыпльагъуну хуейкъым. Зыхуэмеихxэу пихьыжьари - цIыхум яфIэгуэныкъ зэрыхъурщ. КъищынэмыщIауэ, Жан кьыжриIэжащ Удынэ пцIанэу щIалэр кьызэрытепIлъари, а здэщытым деж щкIыIэцIрыщэтмэ нэхъ кьещтэ, укIытащи.

- Дызэхуэмызэж хъумэ, Алэдамэ... ФIыщIэ пхузощI дыгъуэпшьхь кьысхуэпщIам папщIэ! - и napIэр зэрехьэхауэ, и нэкIуцIхьэр дыхьэрэнэ кьызэщIэпльауэ жеIэ Удынэ, щIэкIыпIэмкIэ, епIэщIакIыу, егъазэ.

- Уфыщ, жысIакъэ! - Алэдамэ и макъым зрегъэIэт, мапхъэрэр, нэрыбгейм и Iэпщитlыр еубыд. - КIэзыздаIуэ... Кьызэдаiуэ, зэ. Сыгъэпсалъэ.

ЩIалэм Удынэ зрешалIэ щабэу, я натIэхэр зэжьэхэкIуэтэху. Пащащэм и гур щIопхъуэ, Iуэхум апхуэдэу зыкъридэзкIыну и гугъэхакъыми. Алэдамэ и макъым щабэ зрегъэщIыжри, мэуущащэ:

- СощIэ... Псори кьызгуроIуэ. Сызэхэпхрэ, псори кьызгуроIуэ. Ауэ, сынолъэIу. Мы си бгъэм кьыщIыпхуэщуа гурыщIэм хьэтыр гуэр иIэххэмэ, унэмыкIуэ, - пащащэм и Iэ иубыдар Алэдамэ и гум хуехь.

Удынэ хэзыху псори и фIэщ мыхъу хуэдэ, нэпс кьызытеува и нащхъуитIыр еIэтри, щIалэм и нэгум йоплъэ.

- КьыщыщэщIэушар, жьIпIа? - щэху дыдэу щIоупщIэ, тепыIэжу.

- Зызгъэгуами, кьызгурыIуащ ар. Сэ уэ Iэджи бжесIэжьын хуейщ, иджыпсту зэман димыIэми. Ауэ, зэгъащIэ - къэплъэжащ си нэр. КьызгурыIуащI иджы си нэгум уи теплъэр щIыщIэмыкIыр, уи щIэр си щхьэм иуфэ-раззу щIитыр. Апхуэдизэ зэман дэкIауэ, мо псыхъуэжьым си лъэр кьыщIсыхьэсыжам кьыщыщIдзауэ гъуазэ ухуэхъуауэ. Уи нэхум сыкъыкIэлъыкIуэурэ, си псэ гъуэщам кьыцIыхужащ гъащIэм и Iэфыр. СынолъэIу, стумыхьыж кьыслъихьэжа гуГъэр - зэнмыкIуэ. Кьэзгъэзэжьну псалъэ быдэ уэот, Удынэ. Ауэ сыщIэпсэун, сыкъызыхуекIуэлIажьи си щIыбагъ кьыдэнэн хуейщ. Сызэхэпхрэ, унэмыкIуэ! - Алэдамэ апхуэдизкIэ быдэу зэщIиубыдат пщащэри, Удынэ щеIущащэкIэ, и Iупэр бзылъхугъэм и тхьэкIумэм лъэIэсурэ и щIыбэр игъэтхытхырт.

Нэрыбгейр, пэжщ, щIэхъуэпсыр абы, ауэ зэгуэкIуа щIалэм и гу щIыIэр кьызэригъэзэвыжьну щIыкIэр кьыхуэщIэрэтхъыми, мис мыпхуэдэу, щIыхуэту Iэпплъм ижьбзыхьу нэху кьытетщхьэну игуГъэххакъым. Iэджэр и нэгу кьыщIигъэхьэрт абы и гурылъэм Алэдамэ кьыпIэджэжауэ, ауэ апхуэдэу IэфIу ищIакъым гурыIуатэ псалъэхэр.

Удыни Алэдамэ и Iэпкльпэпкъыр зэщIэзыкъуэз дэщI щIыIэжьэр зыщадзу, Iэфым хуэлIа Iэпкльпэпкъэр хуабагъэмкIэ зэдзэгушэну хьэзырт...

- Сэ кьэзгъэзэжьнщ, уэ гуащэм щIыгъуу мыбы кьыцIыну. Къэкуну псори зыми ищIэркъым, быдапIэм кьебгъэрыкIуэIамэ, бзылъхугъэжрэ щIыкIуэхэмрэ гъэпщкIун хуейщ. Ауэ, сыкъэгъэгугъэ зауэм и лыгъейм зныхъэмыхьэну! Псалъэ кьызэт уныткIэлъымыкIуэну! - хегъэзэыхь Алэдамэ нэрыбгейр.

- КIуэ. Угувэ, - иджыпсту Iурымэхьи-кIынукъэ жьIпIэу, щэхуу, щабэу жэуап итащ Удынэ.

- ФIыкIэ, - щIыбкIэ икIуэтурэ, щIэкIыжащ Алэдамэ.

Удынэ и щхьэр щIыкIащ, мащIэу пыгуфIыкIри.

Тхъэ елъэIуэр, Гъэзгу махуэкIэ нартыдзэр иригъажьэу, нэхумышIым чэщанэм и щхьэм зы нэрыбгей кьытеуваащ, гугъэмрэ гуфIэгъэмрэ кьызэщIиIэтауэ и нащхъуитIыр кьигуфIыкIыу зауэлIхэм кьакIэпльыплъу.

* * *

АСКЪАЛЭ и Iэшэлъашэм мэуэтыдзэм уэрищу зыщиукъуэдийри, зэрыжаIам хуэдэу, льэныкъуиплкIэ ебгъэрыкIуащ зэрыльтхуакIуэхэм. Ищ. хъэрэкIэ - щэрмэтхэмрэ мэуэтхэм я Iыхьэ щанэмрэ щэрмэтыпщ Льостэн я дзэзешэу; ипщэкIэ - арыкъейхэмрэ мэуэтхэмрэ Тотрэш я гъуазэу; тенджызьмкIэ - щындхэр; къэкIыпIэмкIэ - тэрэуэтхэмрэ Щэуей кьиша агъыреIэхэмрэ мэуэтыдзэм и Iыхьэ щанэр щIыгъурэ, Адэмей я уэртету кьаухъуреихьащ кьалащхьэ. НэжьгъущIдзэр мэзаIэ кьыщIэнауэ хьэзыру кьащIитт, тенджызьмкIэ фIыщIэм зыщиIэтмэ, ар я пIалъэу зрачыну.

Дауи, дэрдэнейхэм ящIэрт мэуэтхэр я кьалащхьэм, гува-щIэхамэ, кьызэрыкIэльгъаззэжьнури, хузэхъэзыу кьыщIэкIащ. ЦIыганIэм кьытрагъэувa мывэгъэпатэхэр хьэуазэ мафIэ топкIэ кьауэздым-къуэтIыппщIым, кьауэздым-къауIыпщIыр, нартыдзэм мафIэсыр кьыхалъхьащ. Iугъуэ щхъуэфIыщIадзэр Iуву нартыдзэм щIехури, нэр щIесыкI, етхьэлэ, здэкIуэр ильагъужьрыкъым. Ауэ щыхъуэм, зи хэщIапIэр фIыуэ зыщIыкъуэ мэуэтхэр нартыдзэм япэ йоувэри, нэрыуфIыщIуу кIуэцIракъутыкI. БыдапIэм и щхьэм кьытеува шабзауэхэм шабзэшэ бжьгъэншэхэр нартхэм кьыхаутIыпщхьэри, Iугъуэ Iувым хэт нартыдзэм и пэIущIэр кьыззэфIагъэщэтащ. Иужь итхэм кьэхъаер кьагурыIущи, я шэпэудзхэр Iэтауэ зрач. Мывэ кьалэм и кьуэкIыпIэ блыныр псощи, абы ущхьэпрыпщын хуейкъэ! КIапсэ Iэплэхэмрэ пкIэльыбзэ кIыхьышхуэхэмрэ зэпаIэгъэ лъэсыдзэр кIуэцIрокI. Абы хэту, мывэ кьалэм и гуущIыбжэ абрагъуэхэр яIэт, зэрыгъэкIийуэ дэрдэнейлъэсыдзэр кьыдолъэтри, кьебгъэрыкIуа, Iугъуэм хэгъуэщыхьа нартыдзэм кьыпожьэ.

Нарт хэм я Iэхуэр щагъэпсынщIащ абыхэм - бийр езыр-езыру быдапIэм кьыдэкIащи, зытебгъкIэну, кьалэм удыхьэнуи нэхъ тынш хъунущ. Аращи, джэтэрыбзэр яблэ.

- Алыджхэм зэуэкIэ ямыщIэжура? Щхьэ кьызэрыдзха быдапIэм, нэщанэуапIэ защIу? - игъащIэгъауащ Щэуей.

- Кьыззэрахъуреихьар кьагурыIуамэ, лIыгъэм зрагъэхь хъунщ, - и пащIэкIэм щIогурыIуэ тэрэуэтынщ Къарэшу.

- Фызэрригурэ зэуэкIэм дэрдэнейхэр. Зыгуэр ягу ильщ абыхэм, - хэгупсысыхьауэ, и нэщхъым кьыщIоплъ Адэмей.

- Зиусхьэн, алыджжэр зауэлI лъэпкъщ. Абыхэм я псэр пытыкъу икIуэтынкъым, нэрыуфIыщIщхьэрыуэу я щхьэр зыхалъхьэн Iэхуи кьрахьэжьанэхьам. Адэмей жиIэр пэжщ, бзаджагъэ гуэр ягу ильщ мыбыхэм. Ауэ сытми кьыдэкIакъым лъэсыдзэр быдапIэм, - щэху дыдэу жиIащ Тыуар ижьырабгъуу кьыщыт Алэдамэ.

- ЛIо тщIэнр? - ткIийуэ еупщIащ Тыуар и гъусэхэм.

- ЗымащIэкIэ дыпэплъэнщ адэкIэ ящIэнум, - пщым и сэмэгурабгъумкIэ кьыщыIуащ Адэмей и макъ гъуагъэр.

- Алыджжэр нэхьыфIу уоцIыкъу... Уэри ара жьыпIэр, щIалэ? - Щэуей Алэдамэ зыкьыхуегъазэ.

- Зыпщэжьэну, - жэуап щыпкъэ итыжащ щIалэм.

Зэ IуплъэгъуэкIэ дэрдэнейхэр ажал гъущэ лъыхъуэу кьызэрехьэжьами, алыджжьуэхэм кьагурымIыуу аратэкъым мэуэт шууейхэр хьэщхьэрыIуэдзэу кьахэлъэдэнкIэ зэрыхъунур. Ауэ кьыщIыгъэлъэгъуа пщыгъуэмрэ щIыгъуэу, пежьащ зы.

- Хьарзынэу дыззэхуащ, мэуэтыпщ, тхьэжэр кьыдэхьупсу! - япэ зыкъриГъэщащ алыджжьуэм.

Пагэу зызыIыгъ, зи нэгум шынэ кьримыкъ щIалэщIэ хабзэншэр кьызэрещар игу ирихьакъым Тыуар.

- И фIыгъуэ дыдэм уикIуэтыжати, кьызгурыIуэщакъым, Ахей и кьуэ, - пэджжащ абы мэуэтыпщыр.

- Псалъэмакъым кIыхьлIыхь зедмыгъащIу дызэгурыгъаIуэ, Тыуар, - игурэ и щхьэрэ зэтелъщ щIалэщIэм.

- Сэ уэ сыбгурыIуэным ущIэхъуэпсу си хэку укъижьакъым. Псыхъуэр бубудыну, бзаджэ уигу ильу укъэкIуа-кIуэ, ар ззэгъэзэгъын хуейуэ уогъэув иджы! Сыт хуэдэпщ ар зыдэнур?! - жи Тыуар.

- Нобэ лъышхуэ дгъэжащ, уэри сэри лIы хахуэ куэд тфIэкIуэдащ. Зауэ щIыхьэкIэ, араш хабзэр. Куэдщ, дрикъунщ,хьэдэу зэтетлъхьаи...

- Дахэу уопсалъэ, ауэ узыхуейр Iэрылъхьэ умыщIауэ уежьэжьнукъым ар, ар быдэу сощIэ, - мэуэтыпщым кьызэпеуд алыджжьуэр.

- Зэ догуэт! Мо уи гъусэр хьэтыпщым и хъумакIуэракъэ?! - нобэрей махуэм илъэгъуа псом нэхърэ нэхъыбэу Еней игъащIэгъауащ Алэдамэ зэрыхуэзэжа щIыкIэр. - ЦIхьэ мыбы укъыщыхута?

Алэдамэ щыму йоплъ абы, и нэщхъыбгъум, нарт хьэлъу, укъытекъащ, зыбгъэтгъусэри, укъежьэжащ. Ар лIыгъэ?!

Алэдамэ ерагъыу зызэтрIыгъэу арат. Къытричу дэрдэнеипщым шабзэшэр и натIэм хигъэтIысхьэным зымащIэ тIэкIут иIэжыр. Хуэм-хуэмрэ пэпщэн щIэзыдзэ, и хьэдзэгъэмкIэ тебгъэ щIалэм ЩIэуей гу кьыльытэри, щэху дыдэу кьызэпсэлъэкIащ:

- Укъыщимыгъэтхъ, щIалэ! Зызэтеубыдэ зэ!

- Уэ пхуэдэкъым нартхэм тепсэлъыхьыр! ЗыгъэкIащIи, узыуейр жьеIэ, Еней! - и макъым зригъэIэтащ Тыуар.

Дэрдэнеипщым и щIыхьыр зэрыхаутэр и щхьэм нэсщ, щыму тэлайрэ нартхэм къахэплъэри, жиIащ:

- Пэжщ, мэуэтыпщ. Дэ уи псыхъуэр хьэдзэуну дыкъэкIуащ. КъухьэлIэмкIэ зыщIыщIэта Iугъуэр и щIыхьэщ си щхьэм зыгъэзэгъэсхьыжам. Ауэ щыхъукIэ, дызэрыкIуэжьи кхъухь диIэжкъыми, кьыстхуэнэр зыщ - зыгъэм пыдощэж. Сэ сытекIуэрэ - Iуэзв и Iуфэр хуит кьыщIоущIри, фыкъыкIэлъэгъуаззэкъым. Льэпкъэу дыкъыщыщIыскIэ, дыбэгъэун хуейщи, уи нэрыбгейкэр ди къуентхъщ.

- Дэ дытекIуэмэ-щэ?! - и пащIэ фIыщIэм щIогуфIыкI Тыуар, апхуэдэ хэхъунмэ, я дэрдэнеилIэр жейм хэту нэрыбгейхэм зэрыфIагъэжьыжьнум щэч кьытримыхьэу.

- Фэ фытекIуэмэ, фытекIуащ. Ауэ, зэгъащIэ - зы дэрдэней зауэлI и псэр Iуту зынитынкъымэ, зы къэмынэу дызэтевуркIэн хуейуэ аращ, - ткIий къохуэ Еней.

- Уи гур ибэтыкIаи! Дунеижьым зэи фытемытыххам хуэдэу фыбзэхьжауэ бжьы, хьэмысэкI! - дэрдэнейм нартыдзэр щигъэдыхьэшхыу, ину жиIащ Тотрэш.

И бийр кьызэрыщIэнакIэм, лIыфэ къызэрырамыплъым Еней Iэл фIыщIэу кьызэщIигъэнами, бзаджэу пыгуфIыкIа мыхъумэ, закъригъэщIакъым.

- Нартхэр дыхьэщхьэрыуэкъым, зэрыхуэбгъэфащэм хуэдэу. ЦIыхугъэрэ гущIэгъуэрэ зэрытхэлъым и щIыхьэту, мыпхуэдэу дызэгурыгъаIуэ... КъыхэщыпыкIа защIэу лIы щэ ныкъуэ кьыбогъэув, сэ абыхэм нартитху япэщIыхьогъэувэри, си хъуэ къихьым ейщ псы Iуфэр. ДытекIуэрэ - мэз ди куэдщ, мазищ пIалъэ фызот, кхъухь фощIри, фи хэкум фогъэзэж. ФытекIуэрэ - махуэ фхухъу мы щIыналъэри нэрыбгейхэри. Ди лIыгъэ кьимыкьынур ди насып кьремыхь! - хэкъузауэ жиIащ Тыуар.

НэжьгъущIдзэм и пашэм арзэыуэ и щхьэр ищIащ, кьытхуэпщIыр ди унафэщ жыхуиIэу.

- Ерэхьу! - кIэщIу арэзы техьащ абы Енеи.

- Зывгъэхьэзыр! - и шыр кьриIуэнтIэкIри, кьежьэжащ Тыуар.

- Зиусхьэн, дауэ нэрыбгейхэр иут дэрдэнеипщым?! - кьыгурыIуэртэкъым Адэмей.

- Илъэситху мэхъу нэжьгъущIыдзэр кьызэрытхэри, иджыри кьэс кьыпхуэмыщIыхуауэ ара, Адэмей?! Ахэр зыхуэпэжыр дэрдащ, ялIхэр зэтраукIэнурэ нагъэзэжьнущ, щIым и Iунэм дыщыIэми. Хэт хэувэнур дзэгъащIэм? - нартыдзэм хэплъащ мэуэтыпщыр.

ГукIэ зэрыщIэм хуэдэу, арыххэу дзэм кьыхэкIуэтащ Щэуей, Тотрэш, Адэмей, Алэдамэ, Жан сымэ.

- Уи фIэщ, цIыхубз? - нэмыплъ хуищIу, хэуплъэкIащ абы Щэуей.

- Уэ укъэзылъхуам укъимылъхуатэмэ, нартхэ зы лIыхъужь хуэнэму дыпсэунут. Ущхъхэ, абы нэхърэ сымынэхъ тIасхъэу! - щыдыхьэшхащ абы Жан.

Щэуей и нэ кьилыдыкIыр пщащэм триубыдащ.

- АтIэ, псэууэ мы зэхэуэм укъыхэкIмэ, унэгущэ ухэхъэхьну! - ифIащ дыдэт лIыхъужьым.

Жан абы зыри пидзыжакъым, и щхьэр ищIа мыхъумэ.

- Сэ бзылъэ си фIэщ мэхъу сыкъыззрывмыгъэщIэхъунур. Дэтхэнэри лъэпкъым хуэфащэн бину фыльэрызэхьащ. Тхьэхэм я нэфI къыщхьэхуэ! Псалъэр лейщ, псори фощIэ, зэхэфхащ. Сыщфуогурэ! - гугъэ нэху хэлъу, кIэщIу захуигъэзащ абыхэм Тыуар.

Зауэ тхьэрыуэр зэфIэкIщ, дзэгъащтэм хэтхэм фащэ плъыжькIэ зыкъаухуапэщ*, я щIалэхэм арэ джанэхэмрэ зыщакъуэзэкри, нартыдзэм инэ къиуващ. Еней и зауэлI щэ ныкъуэ кьыхэщыпыкIар абыхэм къапэщIигъэуващ, езыр жьыжьу кьэуварэ, я гур хэхъуэу къакIэпльыплъу. Е улIэн, е улIын жьыуIэращи, гъащIэ Iугъум и зэхэкIыпIэм наIуэ кьыщIынут псори.

- Дыгъэр йотIысхьыж, кIыфI кьыттехъуэмэ, ди Iуэхур кьызэщIэнущ. ПсынщIэ-псынщIэу зэфIэдвгъэуд мы хьэIуцIыдз гупэр, - и плIэр зэригъакIуэу, и пщэгурыгъыр зэригъэлъэлъурэ жиIащ Тотрэш.

- ЩIэуейрэ сэрэ дынэхь Iэчльэчащ, нэхъ лIыхъужьэр дыдейщ, - кьапэщыт гупым яхэплъэурэ жиIащ дзэпщым.

- Мо шууейр армырми псом нэхърэ нэхъ абрагъуэщ, а зыр шым щIэшэсар сыт? - пыдыхьэшхыкIащ Тотрэш.

- Ар сэ кьысхуэзгъанэ! - и щхьэщ кIыхьыр ишыхьри, таж пыIэм щIигъэпщкIуащ Жан, бзаджэу кьыщIэпльу.

- Уи гугъэ? - игъэщIэгъауащ ар ЩIэуей.

- А домбейр уи пащхьэ кьыщIэмыгъэщэтэхмэ, сумыIэ! - игурэ и щхьэрэ зэтелъу пщащэр абы хуоплъэкI.

Зыри зэхэзымыхьжу, щыму инэкIэ плъэр Алэдамэ и закъуэт. Дэрдэнейхэм я бгъэкIэр зыщIэж щIалэм куэд зэхуигъэхьурт, куэдым и щхьэр хуэзарт. Абы кьыкIэIэуэгъэкъым лъэпкъ псом зэхахьу Еней кьыззрыщIэнэкIар, альандзэр и гум цIыхьуа щэхур, кьыгуилъфу, утыку кьызэрырихьар. А псори зырикIыц... БлэкIа Iуэхущ. Еней и адэ и кьуэщ, абы хьэрэмагъкIэ и гур щIыщ. Хэлъщ а залымри бзаджэри.

Алэдамэ и Iэ сэмэгум Iэщ Iэлъ мэIу хьурейр и джабэм кIэрекъуэз, джатэ Iэпщэр быдэу икъуащIи, Iэ ижьым и пIэкIэ хьэдзэгъэй кьыпыкIа хуэдэ, и дзэпкъитIыр пIыз зэрыхуэдэжэр пкъыкIэ зыхишIэу кьыщIохьу. Абы зэхуеГъэхъу биидзэм зэрыхьэльэдэну щIыкIэр, япэу зызытришэщIэнур, кьыкIэлъыкIуэу хигъэщIынур... Хуегъэфащэ, зэпебж, зэпешэч.

ЩIалэм и нэгу кьыщIоувэ набгъэхьуа и анэ тхьэмыщIкIэр, Ахей Iэщ IэукIа, си нэгу кьыхуэмыщIэж и адэм йогупсыс, си щIыфэм гъущапIэ кьытемынаеу дэрдэнейхэм зэхауащэ пщащэмкIэ и щхьэр мажэ... Губжьыр нэхъри кьызэщIохъае, Алэдамэ и Iэпщэм гъащIаер кьыщIалъхьэу, хьэщхьэрыIуэ гущIэгъунщэр кьызэщIигъэшэу. Уэрышыкъуэ зэрыт зэхихьжыркъым, и бгъуитIымкIэ кьыщыт лIыхъужьэкIэ нэрыбгей ябгэмрэ гуяльитхэхэркъым. Уеблэмэ, абы и нэр зытедиар кьапэува лIы щэ ныкъуэрэкъым. Абыхэм я щIыбагъ кьыздэтыжу, дэрдэнеипщ бзаджэнаджэрэ, нэщанэуапIэу и нэр зытригъапсэр.

(КъыкIэлъыкIуэнущ).

Псалъэгъэнахуэ

***Джэтэр гъуэгу** - расстояние, на которое отбрасывается копье

***Джьей** - лещина (лесной орех)

***Дзажэпхъэбгъу** - атлетическое телосложение (сплошнореберный)

***ЗэхэIэзэхпхуэ** - тревога, паника

***Мэбжэрыlуэ** - шептать что-то, молиться

***Зэшхуэзэесу** - наровне, не уступая друг другу

***Бэсыдж** - Бейсуг, река, впадающая в Азовское море и название местности

***Кущэпкъэщэ** - усталость от боли в теле

Хьэдзэгъэ - вид старинного меча

***Зыкъахуапэщ** - Пасэрей дзэгъащтэхэм фащэ плъыжь ящIыгъу щытащ.

ТхьэкIумашэ Михаил и псалъэ.

Лэжьыгъэ телъыдэхэр

● Гъэлъэгъуэныгъэхэр

Ткаченкэ Андрей и цIэр зезыхьэ Сурэтыщ гъуэзджэхэмкIэ музейм ныщхьэуIум и 28-м къыщыгъэIуахащ КъБР-м и Сурэтыщ Iэхэм я лэжьыгъэхэм я отчёт гъэлъэгъуэныгъэ гъэщIэгъуэн. Абы хагъэхьащ республикэм и художникхэм я Iэдакъэщ Iэкiэгъэ.

ХАБЗЭ хъуэуэ, Къэбэрдей-Балъкъэрым и Къэралыгъуэм и махуэм ирихьэлIэу художественнэ гъэлъэгъуэныгъэ щхьапэхэр къэзыIуах. Выставкэм сурэтыщI Iэзэхэм я живопись, графикэ лэжьыгъэ телъыджэхэр къызэщIаубыдэ, республикэм исхэми гъуэзджэм и цIыхухэми ахэр гъэщIэгъуэн ящ.хъу. Апхуэдэу КъБР-м и Сурэтыщ Iэм я лэжьыгъэхэм и отчёт гъэлъэгъуэныгъэм хагъэхьащ Зеленская Юлие, Ермолаевэ Аннэ, Хорошилов Олег, Акъсырэ Викторие, Плотников Василий, Бгъэжьнокъуэ Заурбэч, Мамбэт Пётр, Жылэ Анатолэ, Мысачэ Мурат, Баккуев Владимир, Ерчэн Исуф, Ахматов Лиуан, Колкутин Андрей, Маргъуд Анатолэ, Мамоновэ Светланэ, Иванниковэ Ольгэ, ДзыцIрхуеев Руэанэ, Къармэ Аслъэн, Новиковэ Еленэ, Хэжь Алик, ТхьэкIумашэ Михаил, Гейдеброт Еленэ, Юзбашев Мурад, Тумэ Аслъэн, МэкIуауэ-ТекIуий Динэ, Хъалил Миланэ сымэ, нэгъуэщIхэми я лэжьыгъэхэр.

- Зи сурэтхэр, гъуэзджэ хьэпшыпхэр выставкэм хагъэхьа художникхэми абыхэм епльыну зыкърезыгъэхьэлIахэми си гуапэу сыныбжьхъэхъу! - жиIащ КъБР-м щэнхабзэмкIэ и министр **Мухьэдин**. - Лэжьыгъэ щхьэхкIэплъыкIэхэм фи гукъыдэжым зэрыхагъэхъуэнум шэч кIыхьтесхьэркъым. Гъуэзджэ хьэпшыпхэм утепсэлъыхьын нэхъыр уеплъынкъ куэдкIэ нэхъ гухэхъуэгъуэщ, дауи.

КъБР-м и Сурэтыщ Iхэм я зэгурыIуэныгъэм и унафэщI **Темыркъан Геннадийрэ** УФ-м щIыхь зиIэ и сурэтыщI, КъБР-м гъуэзджэхэмкIэ щIыхь зиIэ и лэжьакIуэ **ТхьэкIумашэ Михаилрэ** фIыщIэ хуащIащ гъэлъэгъуэныгъэ купщIафIэм къекIуэлIакъэм.

Выставкэхэм зрагъэхьэлIащ республикэм и сурэтыщIхэм, гъуэзджэр фIыуэ зыльгъэкъуэм, къалэм и хьэщIэхэм. Аэрэ фокIадэм и 15 пщIондэ екIуэкIынущ.

ТЕКIУЖЬ Заретэ.

Сурэтхэр **Къарей Элинэ** *трихащ.*

Я гур къызэрогъуэтыж

● Футбол

«Мэхъэчкъалэ» (Мэхъэчкъалэ) - «Спартак-Налшык» (Налшык) - 1:1 (0:1). Каспийск. «Анжи арена» стадион. ФокIадэм и 1-м. ЦIыху 50 еплъащ.

Судьяхэр: Холин, Охрименкэ (тIури Мейкъуапэ щыщщ), Городовой (Ставрополь).

«**Мэхъэчкъалэ**»: Гаджиев, Зайцев, Агаларов, Исаев, Гитинов, Корголоев (Галбацдибиров, 62), Гираев (Абдуллаев, 66), Темуков, Абурагимов (Абдулхаликов, 69), Газимагомедов.

«**Спартак-Налшык**»: Щоджэн, КIэдыкIуей, Клышэ (IэщIн, 70), Сындыку (Запалацкий, 88), Ольмезов, Хъэшыр, Дзэхъу, Iэпщащэ (Салахетдинов, 68), Шаваев, Ашу, Бацэ (Апажэ, 79).

Толхэр дагъэкIащ: Бацэм, 45 (0:1). Газимагомедовым, 74-пенальтикIэ (1:1).

Дагъуэ къыхуащIащ: Шаваевым.

86-нэ дакъикъэм Шаваевым пенальтир худэгъэкIакъым.

ЗЭХЭТУ 0:9-уэ иужь джэгуГуитIым къызэрыхагъэщIам «Спартак-Налшыкым» къикIуэтыпIэ къыхуиГэнэжатэкъым. Абы къиргъэлъэгъуэн хуейт гугъуехьхэм зэрырамыщIыкIар икIи гуп зэкъуэту къызэрынэжыр. «Мэхъэчкъалэ» командэм фокIадэм и 1-м дригъэкIуэкIа зэIущIэм ди гур фIы къищIыжащ.

Джэгум зэрыщIидзэу хэгъэрейэр ипэкIэ кIуэтэну яужь ихьащ. Арщхьэкlэ налшыкдзсхэм апхуэдизу лъэщу зыкърагъэбыдэкIати, къыбгъэдыхьэпIэ краткъым. Абы щыгъуэми «Спартак-Налшыкым» щIэхщIэхыурэебгъэрыкIыныгъэ лъэщхэр къызэригъэпэщырт. Дыкъитегъэгъазэу зэIущIэм и япэ Iыхьэм и ныкъуэр кIуаузщ, арщхьэкIэ топыр абы хуэзэкъым.

Иужь джэгуГуитIым зи гур ириха «Спартак-Налшыкым» зыкъыщищIэжьпар зэIущIэм и 45-нэ дакъикъэм ирихьэлIэщ. Псом нэхъри нэхъ жыджэр Бацэ Къантемыр хэгъэрейхэм я гъащIэхьэхъуэмэхэм яIощIэкIри, зыхэт гупыр япэ иригъэщащэ командэхэр загъэпсэхуну икIащ.

Къыпщыхъунут етIуанэ Iыхьэр «Мэхъэчкъалэм» иебгъэрыкIуэныгъэ лъэщхэм къыщидзэну. Хэгъэрейхэр абы хущIэхуауи къыщIэкIынущ, арщхьэкIэ ди щIалэхэм апхуэдэ Iэмал иратакъым. Уеблэмэ, езыхэр къаруушхуэкIэ ипэкIэ кIуэтащ, мэхъэчкъалэдэсхэр я гъуэм ирагуIыжауэ.

Ущыгугъ хъунут мыгувэу бжьыгъэр бэгъуэну. Ди жагъуэ зэрыхъущи, къызэрыхъар нэгъуэщIуц - я хьэрхуэзрэгъуэхэм я ебгъэрыкIуэныгъэ закъуэтIакъуэхэм ящищ зыр къыщIэзэпаудым, «Спартак-Налшыкым» и гуащэхьэхумэхэр топджэгу хабзэм ебэкъуащ. Пенальти. Газимагомедовым ар Iэзэу игъэзащIэри, бжьыгъэр зэхуэдэ ищIыжащ.

КъащIыщIа щIэщъуэм налшыкдзсхэр игъэгубжьащ. Абыхэм «Мэхъэчкъалэм» щыджэгуэм я щхьэр къраГэзэтIыжьртэкъым икIи текIуэныгъэр зыIэрагъэхьэным зымащIэ дыдэщ иIэжар. ЗэIущIэр иухыным дакъикъэ зыплIытху фIэкIа къэмынэжауэ, «Спартак-Налшыкым» Iэмал игъэтащ метр пщыкIуым и деж щыту гъуэм еуэну. Пенальти зыгъэзащIэ хабзэ Бацэ Къантемыр абы ирихьэлIэу яхъужкати, ар пщэрылъ щащIащ Шаваев Магомед. Ди жагъуэ зэррыхъунщи, къикIа щыIэкъым. Шаваевыр зэуа топыр гуащъкъым техуэри, кхъпеижащ.

Дагъыстэнэм зэрытемыгъэкIуэу къызэрикIыжар ехъулIэныгъэ мащIэкъым. Ауэ нэхъыбэу дызыщыгуфIыкIар ижь зэIущIэхэм къалъыкъуэкIа гугъуехьхэм «Спартак-Налшыкым» щыджэгуэм я гур зэрыримыхарщ икIи куэдкIэ уащыгугъ зэррыхъунурщ.

Адэкlэ щыгъуазэ фыхуэтщIынщ етIуанэ дивизионым и «Илщэ» гупым щекIуэкI зэхьэзэхуэм ипкъ иткIэ зэхэта зи чэзу джэгуГуэм кърикIуа бжьыгъэм: «**Мэшыкъуэ-КМВ**» (Псыхуабэ) - «**Алания**» (Владикавказ) - **0:1**, «**Динамо-Ставрополь**» (Ставрополь) - «**Легион-Динамо**» (Мэхъэчкъалэ) - 1:1, «**Волгарь**» (Астрахань) - «**Черноморец**» (Новороссийск) - **2:0**, «**Дружба**» (Мейкъуапэ) - «**Урожай**» (Краснодар) - **2:1**, «**Краснодар-3**» (Краснодар) - «**Анжи**» (Мэхъэчкъалэ) - **2:2**, «**Интер**» (Черкесск) - **СКА** (Дон Iус Ростов) - **1:0**, «**Спартак-Владикавказ**» (Владикавказ) - «**Биолог-Новокубанск**» (Прогресс) - 0:1.

Урысей Федерацэм футболымкIэ и етIуанэ дивизионым и «Илщэ» гупым щекIуэкI зэхьэзэхуэм хьIхьэ къыкIэлъыкIуэ зэIущIэр фокIадэм и 8-м зэхэтынущ. А махуэм «Спартак-Налшыкым» и стадионым къыщригъэблагъэнущ зэпеуэм пашэныгъэр щызыIыгъэм ящыщ «Динамо-Ставрополь» командэр.

ЖЫЛАСЭ Заурбэч.

Урысей Федерацэм футболымкIэ и етIуанэ дивизионым и «Илщэ» гупым 2019-2020 гъэхэм зэхьэзэхуэр зэрыщекIуэкIыр

Командэхэр	Дж.	Къ.	З.	ФI.	Т.	О.
1. **«Дружба»**	**7**	**6**	**1**	**0**	**12-5**	**19**
2. «Волгарь»	7	5	1	1	15-4	16
3. «Динамо-Ставрополь»	7	5	1	1	15-5	16
4. «Черноморец»	7	3	2	2	12-7	11
5. «Мэхъэчкъалэ»	7	3	2	2	5-3	11
6. «Алания»	7	3	1	3	10-9	10
7. «Биолог-Новокубанск»	7	2	4	1	5-5	10
8. «Краснодар-3»	7	2	3	2	10-14	9
9. «Спартак-Налшык»	**7**	**2**	**3**	**2**	**9-14**	**9**
10. «Мэшыкъуэ-КМВ»	7	2	2	3	9-5	8
11. «Интер»	7	2	2	3	6-10	8
12. «Легион Динамо»	7	2	2	3	5-13	8
13. СКА	7	2	0	5	5-9	6
14. «Анжи»	7	0	5	2	8-10	5
15. «Урожай»	7	0	3	4	6-12	3
16. «Спартак-Владикавказ»	7	0	2	5	3-10	2

Судыр къыпоплъэ

Къэбэрдей-Балъкъэрым суд щытращIыхьынущ хабзэм къемызэгъыу фадэхэкI къыщIигъэкIыу щэч зыхуащI цIыхубзым. Урысей МВД-м Аруан районымкIэ и къудамэм и Следствэ IэнатIэм и кIэм нигъэсащ абы теухуа уголовнэ Iуэхум хэплъэныр.

СЛЕДСТВЭМ къызэригъэлъэгъуамкIэ, Урысей МВД-м Аруан районымкIэ и къудамэм къыIэрыхьа хъыбарым тету 2018 гъэм и щэкIуэгъуэм къыщIагъэщащ Аруан къуажэм КIэфохэ я уэрамым тет уней лъапсэм хабзэм къемызэгъыу фадэхэкI зэрыщагъэхьэзырыр. Абдежым къыщытрахащ спиртымэ къызыхих пкъыгъуэ зэрыт, фадэ къыщIэзыгъэкI урысей фирмэхэм я этикетхэр зытегъэпща литр ныкъуэ птулькIэ 840-рэ, фадэхэкI къыщIэзыгъэкIыным зэрелэжь Iэмэпсымэ зэмылэужьыгъэхэмрэ литр мин зэрыкуэ кумбыгъэрэ, электрическэ насос, этикетхэкъэрэ щхьэтелъхьэхэмрэ.

Къэлъыхьэныгъэ Iуэхум щыпащэм щэхуу лажьэ цехым и къызэгъэпэщакIуэр наIуэ ящащIащ. Ар Старэ Шэрэдж къуажэм щыщ илъэс 33-рэ зи ныбжь цIыхубзыщ - абы зиумысыжащ.

Шэч зыхуащIым теухуа уголовнэ Iуэху къаIэтащ УФ-м и Iуэвнэ кодексым и 171.1 статьям и 5-нэ Iыхьэм, 171.3 статьям и 3-нэ Iыхьэм япкъ иткIэ.

КъБР-м щыIэ МВД-м и пресс-Iуэхущ Iапl э.

Къардэн Исмэхьил и къэрэгъулыр аргуэру токIуэ

Къэбэрдей-Балъкъэр мафIэс-къегъэлакIуэ Iуэхущ Iапl эм и мафIэс-къегъэлакIуэ часть №99-м щыIэхэтащ «2019 гъэм и къэрэгъул нэхъыф I» еплъыныгъэ-зэпеуэ. Ар ирагъэкIуэкIащ Iуэхущ Iапl эм и унафэщ Iэм я хьэзырыныгъэмрэ Iэщ Iагъэм зэрыхуэIэжьжьымрэ хэгъэхъуэн, апхуэдэуи мафIэр гъэункIыфIыным, цIыхухэр къегъэлыныбжьIэ къалэнхэр зэфIэхыным хуэхьэзыр къэрэгъул нэхъыфIыр къыхэхын мурадкIэ.

КЪЭБЭРДЕЙ-БАЛЪКЪЭР мафIэс-къегъэлакIуэ къулыкъум и пресс-Iуэхущ Iапl эм и унафэщI Сэбан Арсен къызэрыджиIащи, еплъыныгъэ-зэпеуэм хэтащ Къэбэрдей-Балъкъэр мафIэс-къегъэлакIуэ Iуэхущ Iапl эм и Iэнатl эхэм япэ увыпIэхэр къыщызыхьа бжьыгъэр гулъхэр. Дэтхэнэ гупри цIыхуих хьурт (къэрэгъулыр, къудамэм я унафэщIхэр, транспортыр зэзыгъакIуэр, мафIэсгъэункIыфIым и 3). Дэтхэнэ упражненэри мафIэсгъэункIыфIым и фащэр ящыгъуэ я гъэзэщIащ.

Еплъыныгъэ-зэпеуэм кърикIуаxэмкIэ, нэгъаби хуэдэу, бжьыпэр иубыдащ Дзэлыкъуэкъуажэ дэт мафIэс-къегъэлакIуэ часть №9-м (унафэщIэр Жанкъазий Хьэзрэталийщ) и плъыр-къэрэгъул №24-м: Къардэн Исмэхьил (къэрэгъулым и унафэщIщ), ЦIыпIэнэ Аслъэнэ (къудамэм и унафэщIщ), Тэтрокъуэ Заур (шофёрщ), мафIэсгъэункIыфIхэу Даур Ильяс, Лъэпщокъуэ Ахьмэд, Зыщхъуэжь Мусэ сымэ зыхэта гупым.

ЕтIуанээIущ ящыщ Iэщ Iагъэм зэрыхуэIэжьжьымрэ мафIэс-къегъэлакIуэ часть №20-м (къэрэгъулым и унафэщIщ Дыщэкl Залымщ) и плъыр-къэрэгъул №91-м. Май къалэм и мафIэс-къегъэлакIуэ часть №96-м (къэрэгъулым и унафэщIщ Уэлджыр Замирщ) и плъыр-къэрэгъул №3-р ещанэщ.

УЭРДОКЪУЭ Женя.

Сурэтыр **Сэбан Арсен** *трихащ.*

Усакlуэ, тхакlуэ къудейтэкъым

● Фэеплъ

Усакlуэ, тхакlуэ, журналист, егъэджакlуэ, жылагъуэ лэжьакlуэ, УФ-м и Тхакlуэхэм Журналистхэм и зэгухьэныгъэхэм хэт, «КъБР-м щIыхь зиIэ и егъэджакlуэ» цIэ лъапIэр зыхуагъэфэща КIэмыргуей Анатолэ псэужамэ, щыщхьэуIум и 3-м и ныбжьыр илъэс 80 ирикъунут.

КIэмыргуей Анатолэ и «ЩIыгулъ Iэмыщ1э» япэ уэсэ тхыльыр. Абы гуапэу Iущ1ауэ щытащ критикхэри, усакlуэ, тхакlуэ нэхъыжьхэри, и къуажагъуэхэри, и лэжьгъуэхэри, иригъаджэхэри.

КIэмыргуей Анатолэ и усэхэр, сонетхэр, сонет зэхэуэхуэнахэр, Iуэтэжхэр, балладэхэр, басня хэр, литературэ псысэхэр, новеллэхэр, уэрэдэхэр щызэхуэхьэса тхылъ щхьэкIэ зыIыбанэ къыдэкIащ. Абыхэм ящыщ куэд газетхэмрэ журналхэмрэ ноби къыхуохуэ, радиокIи телевиденэкIи къат. Анатолэ ящыщт зи къалэмыпэр ныбжьыщIэхэми балигъхэми яхуэзыгъабзэ закъуэтIакъуэхэм. Сабийхэм яхуэгъэзауэ абы къыдигъэкIащ «Удз гъэгъахэр, жыгхэр, сэ» тхылъ цIыкIур. А тхылым гуапэу тетхьэкIауэ щытащ Москва къыщыдэкI «Сабий литературэ» журналыр.

Адыгэ тхакlуэхэм ящыщу новеллэ, балладэ, басня, сонет жанр лIэужьыгъуэхэм елэжьар икIи екъулIэныгъэ щызыIар мащIэщ. Абы къыхэкIыу КIэмыргуейр пщIэ лей зыхуэфащэ тхакlуэщ. А жанрхэм иту и Iэдакъэ къыщIэкIахэм ар зэрегугъуэр Iупщ1щ, гупсысэ жанкIэ, гурыщIэ куукIэ, жыIэкIэ щэрыуэкIэ сыт щыгъуи игъэщIыну къызэрехъулIар къэплъытэмэ. И сатыриті, сатырилI, сатырих усэхэр адэ-анэм, цIыхугъэм, лъагъуныгъэм, хабзэм, нэмысым, хьэл-щэным, дунейм и къэхъуакъащIэхэм, гъэм и зэманхэм, нэгъуэщI Iуэхугъуэхэм теухуащ. Усакlуэм и тхыгъэ нэхъыбIхэр ягъэщIэращIэ, щIэщыгъуэ ящ1 абыхэм IэкIуэплъакIуэ къыщигъэсэбэпа троп зэмылIэужьыгъуэхэм, бзэм и Iэмалхэр щэрыуэу и тхыгъэхэм зэрыихуэхунам. Къыжьыапхъэщ, пасэрей усэ гъэпсыкIэм ижь зыщIихуа и тхыгъэ зыбжанэ абы псом хуэмыдэжу къызэрехъулIар. Апхуэдэщ, абы и «Хьэщокъуэ» литературэ псысэ гъуэзэджэр.

- Махуэ хуабэм псынэпс щIыIэкIэ зыптхьэщIам ещхьу, уи гум зегъэпсэху КIэмыргуей Анатолэ и усэхэм ущеджэкIэ, - жеIэ Хьэх Сэфарбий.

КIэмыргуейр усакlуэ, тхакlуэ къудейтэкъым, атIэ жылагъуэ Iуэхугъуэ зэмылIэужьыгъуэхэми хыджэру хэтащ. Курыт еджапIэхэм, къуажэ клубхэм ирагъэблагъэрэ щIэблэм гъэсэныгъэ-ущиныгъэ лэжьыгъэхэр ядригъэкIуэкIырт. Ар хэтащ «Лъэпкъым и гъуджэ» псалъащхьэм щIэту республикэм щекIуэкIа телевизионнэ зэпеуэм, Дунейпсо Адыгэ Хасэм и жэрдэмкIэ 1997 гъэм Къэрэшей-Шэрджэс Республикэм щекIуэкIа адыгэ уэрэдыжьхэм я фестивальм, ди республикэм и уэрэджэкIауэхэм я зэхьэзэхуэхэм. А зэхьэзэхэм КIэмыргуейр лауреат щыхъащ икIи саугътэхэр къыщыхуагъэфэщащ.

ТхакIуэр 2007 гъэм жэпэгъуэм и 30-м дунейм ехыжащ. Ар щыщIалъхьэжащ къыщалъхуа Малкэ къуажэм. И Iэзагъэм хигъахъуэ зэпыту, дуней еплъыкIэ щхьэхуэ, макъ щIэщыгъуэ, хъэтI екIу зиIэж усакlуэу, тхакlуэу адыгэ литературэм хэлъхьэныгъэфI хуэзыщIа КIэмыргуейр лъэпкъым щыгъупщэнукъым. Фи пащхьэ идолъхьэ КIэмыргуей Анатолэ и Iэдакъэ къыщIэкIахэм ящыщ усэ зыбжанэ.

БЖЬЫХЬЭЛI Роз э.

КIэмыргуей Анатолэ и усэхэр

Дэрэжэгъуэ

Зы гурыщIэ гуэр уэ хъэпIущэщу,
Iэрэ Iуэхурэ щIэзэхуэпхь кIудейр
ИкъукIэ дэрэжэгъуэщ зэфэззэщу,
Ар щымыпэублэми уи дей.

Ауэ а теплъэгъуэр щынэхъапэр,
И Iэфыплъэр къэпщIурэ сэтей,
Iуэху зэщIам нэхъ куэдкIэ бгъэнэхъапэу,
КъыкIэлъыкIуэр щыбубзыхуэм дейщ.

А гурыщIэ «гуэрми» зиIэтауэ,
И цIэ, и щхьэ хъущIилъыхъуэр-щэ?..
Iуэхум и лъагапIэр къэбгъуэтауэ,
Уи щхьэм щIидзэу арщ, къуэш, пэщэщэн.

Сыдэсщ къуажэм зы щIалэжьу

Сыдэсщ сэри къуажэм зы щIалэжьу,
Зэныбжьэгъуэхэм зыкIи захэзмыщ.
Гуащ Iэдэкl хьэлэмкIэ къысхуэлэжьым
Нэмыщ1 си гум тыгъэ схухуэмыщ1.

Сыдэсщ сэри къуажэм, сызыхуэдэм
Iуэху дехьэжьэм, зыхэзмыщIэу еш,
Сэ лэжьыгъэу мы щIылъэм щысIэтри
Си Iэпщ1тIым щызолъагъу я деж.

Хызогъэщ1 сэр-сэру си гъуэгуанэм,
Жьыбгъэм зыкIэрысщIэ си мыхьэл.
Си Iэпщ1тIкIэ згъэпсырщ си тэхъуанэр.
Си Iэдакъэр сэркIэ ирокъу щхьэл.

Мис абы къыщIэкIырщ си хьэлури -
ЩымыIэн нэхъ лъапIэ ерыскъы.
Мис абы къыщIэкIырщ си ежьури,
Си уэрэдым нобэ хуэхъури пкъы.

Уэрэд жызоIэ сэри

Дежьуэу гури псэри,
Уэрэд жызоIэ сэри -
Зы псалъэ сфIощI хущIыщIэ,
А псалъэр щыIэщ, сощIэ,
Ауэ здэщыIэр дэнэ?
Гупсысэр зэпымычу
Изошыр сэ фэдэну,
Си нэгум щIэтщ щIэмычэу
Уэрэдым щIыхуу пэплъэр.
Мы си гур уэху зэщIэплъэу,
Солъэхъуэ сэ а псалъэм.
Ди мэзхэр щIызощыкIыр.
Губгъуэм гъавэ щыкIри
Си нитIым и хъуэпсалъэщ.
Къэзгъуэтхэм сахэдэжрэ
Къаэсхэр си Iэдэжми,
Чэм псалъэр сухужмыIэ -
Уэрэдым кIэ имыIэ.
НэхъыфIым сыхущIокъур,
Насыпщ, жи ар, КIыщокъуэм.

Редактор нэхъыщхьэ ХЬЭФIЫЦIЭ Мухьэмэд

Редколлегием хэтхэр:

ЖьэкIэмыхъу Маринэ (редактор нэхъыщхьэм и япэ къуэдзэ), **ЖылаСэ Заурбэч** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Ширдий Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Къаншокъуэ Эллэ** (жэуап зыхь секретарь), **Къардэн Маритэ, Къумахуэ Аслъэн, Нэщ1эныдж Замирэ, Чэрим Марианнэ, Щхьэщэмыщ1 Иэ.**

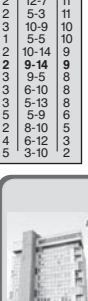

Езыгъэтхэжр

«Адыгэ псалъэ» газетыр КъБР-м и Парламентымрэ Правительствэмрэ ирагъэтхащ (учредителхэр).

КъыдэзыгъэкIэмрэ редакцэмрэ я хэщIапIэр 360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 5

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редакторыр нэхъыщхьэм и къуэдзэхэм - 40-48-54, 42-63-64, 40-06-33; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкIэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ Iуэхухэмкl э - 42-22-86; къуажэ гъащIэмрэ экономикэмкIэ - 42-57-59; щэнхабзэмкIэ - 42-75-36; хабзэхъуэмэ Iуэхущ Iапl эхэм я дэлэжьэныкIэ - 42-60-53; узышIагъэмрэ щIыуэпсыр хъуэныкIэ - 42-22-89; егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ - 40-15-31; хьэбарегъащIэхэмкIэ - 42-22-88; зэдэхьэкIуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер Iэнатl эм - 42-26-41; сурэтехым - 42-75-78.

Теддзэ тхыгъэхэм къыщыхьа бжьыгъэхэм, къыщIэтэ Iуэхугъуэхэм я пэжагъыкIэ ахэр зытхахэм нэсу жэуап ахь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Iуэху епльыкIэр зэтехуэ зэпыту щытхъым.

Газетыр Iэ тезыдзахэм яхуэхьыныр и пщэ дэлъщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщIэныгъэхэмкIэ и управленэм.

Тел.: 76-01-28, 76-01-10

Газетыр 2016 гъэм дыдэзыдзэм и 19-м Печатным и хуитыныгъэр хъуэныкIэ Къэбэрдей-Балъкъэр щыналъэ Iуэхущ Iапl эм ПИ №ТУ07-00117-м щIэту ятхащ.

Зы илъэсым газетыр 156-рэ къыдокI.

«Тетраграф» ООО-м щытрадзащ. КъБР, Налшык къалэ, Лениным и уэрам, 33

12+

Мы къыдэкIыгъуэм елэжьахэщ: жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ **ДыщэкI Соня**, *редактору* **ЖылаСэ Заурбэч**, *корректорэу* **Нэужьокъуэ Заиф** *(1, 2-нэ нап.),* **Инэрокъуэ Аэзэт** *(3, 4-нэ нап.). КомпьютеркIэ газетым и тепльэр ящIащ* **Дол Маринэ, Бешто Оксанэ,** *сурэтхэм елэжьар* **Бицу Жанизщ.**

Номерыр «Адыгэ псалъэм» и компьютер Iэнатl эм щагъэхьэзыращ.

Газетым Iэ традзэн гуэрыгуэ схьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20.00-рщ.

Индексыр П 5894 ● Тираж 2.083 ● Заказ №791